

MESTNA OBČINA NOVO MESTO

Strategija dolgožive družbe za obdobje 2025 do 2035

KAZALO VSEBINE

NAGOVOR ŽUPANA MESTNE OBČINE NOVO MESTO	5
1 UVOD.....	6
2 OKVIR DELOVANJA NA PODROČJU DOLGOŽIVE DRUŽBE	8
Okvir delovanja, ki ga opredeljuje strategija	8
Pravne in zakonske podlage za sprejem strategije	8
3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	10
4 AKTUALNO STANJE NA PODROČJU STAREJŠIH V OBČINI.....	11
Statistični podatki o starejših (SURS, 2024).....	11
Pregled obstoječih storitev in programov	13
Socialno varstvo	13
Zdravstvena oskrba.....	17
5 KLJUČNE USMERITVE RAZVOJA LOKALNE POLITIKE AKTIVNEGA STARANJA	25
6 STRATEŠKI CILJI IN UKREPI	26
CILJ 1: Vzpostavitev Sistema skupnostnih storitev za višjo kakovost življenja	27
Ukrep 1.1: Vzpostavitev Sistema skupnostnih storitev.....	27
Ukrep 1.2: Plemenitenje košarice skupnostnih storitev z nadstandardnimi storitvami	28
Ukrep 1.3: Oblikovanje mreže podpore po krajevnih skupnostih Mestne občine Novo mesto	28
CILJ 2: Višja stopnja opolnomočenja ciljnih skupin prek informiranja in povečevanja priložnosti za družbeno udejstvovanje	29
Ukrep 2.1: Vzpostavitev in koordiniranje mreže ponudnikov sorodnih vsebin na različnih področjih, izvajanje celovitega informiranja in dopolnjevanje teh vsebin glede na povpraševanje in strokovne smernice.....	29
Ukrep 2.2: Podpora programom in projektom za starejše v okviru občinskega sofinanciranja delovanja organizacij	31
BIVANJSKE RAZMERE.....	33
CILJ 3: Povečanje razpoložljivosti in dostopnosti stanovanjskih enot, prilagojenih za starejše	33
Ukrep 3.1: Izgradnja prilagojenih stanovanj	33
Ukrep 3.2: Dodelitev javnih najemniških stanovanj po neprofitni najemnini.....	34
Ukrep 3.3: Subvencioniranje neprofitne najemnine prilagojenega stanovanja	34
Ukrep 3.4: Rentni odkup stanovanj v zameno za služnost doživljenjskega bivanja	35
Ukrep 3.5: Zagotavljanje zamenjave stanovanj za primernejša prilagojena stanovanja	35
Ukrep 3.6: Javna najemna služba	36
CILJ 4: Ustvariti pogoje za čim daljše bivanje v domačem okolju	36
Ukrep 4.1: Subvencioniranje projektov odprave arhitektonskih ovir v večstanovanjskih stavbah na območju MONM	36
Ukrep 4.2: Promocija in subvencioniranje storitve e-oskrbe.....	37
Ukrep 4.3: Razvoj in spremljanje javne mreže dolgotrajne oskrbe in pomoči na domu ..	38
Ukrep 4.4: Štipendije za poklice na področju socialnega in zdravstvenega varstva, usmerjene na področje starejših	38

ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE	40
CILJ 5: Izboljšanje in vzdrževanje zdravja starejših.....	40
Ukrep 5.1: Promocija in dopolnitev vsebin za starejše v okviru Zdravstveno vzgojnega centra Novo mesto in Centra za duševno zdravje za odrasle	40
Ukrep 5.2: Povečana prisotnost Zdravstveno vzgojnega centra Novo mesto na terenu.....	41
Ukrep 5.3: Odprava arhitektonskih in sistemskih ovir dostopnosti do zdravstvenih storitev za starejše.....	41
CILJ 6: Dvig psihofizične kondicije starejših	42
Ukrep 6.1: Vzpostavitev namenskih športno-rekreativnih površin	42
Ukrep 6.2: Promocija vrednot solidarnosti in družabništva.....	43
CILJ 7: Izboljšanje stopnje varnosti starejših.....	44
Ukrep 7.1: Vzpostavitev sistema zaupnikov in protokolov podpore ob nasilju nad starejšimi	44
Ukrep 7.2: Izvajanje programov za prometno varnost.....	44
CILJ 8: Aktivna celostna obravnava umirajočih in podpora njihovim bližnjim.....	45
Ukrep 8.1: Vzpostavitev prostorskih pogojev za izvajanje regionalne stacionarne paliativne oskrbe	45
DRUŽBENO UDEJSTVOVANJE, IZOBRAŽEVANJE IN DELO	47
CILJ 9: Podaljšanje aktivne vključenosti v družbo	47
Ukrep 9.1: Spodbuda javnim in nevladnim organizacijam za vključevanje občasnega dela upokojencev	47
Ukrep 9.2: Promocija prostovoljnega dela posameznikov in krepitev vključevanja starejših v prostovoljske organizacije.....	48
Ukrep 9.3: Dvig stopnje digitalne pismenosti starejših	48
CILJ 10: Aktivno zagovorništvo starejših v družbi	49
Ukrep 10.1: Vzpostavitev operativne koordinacije med relevantnimi deležniki za izboljšanje sodelovanja in skupnostni pristop na področju skrbi za starejše.....	49
7 URESNIČEVANJE IN SPREMLJANJE URESNIČEVANJA STRATEGIJE	50
8 VIRI IN LITERATURA.....	51
9 PRILOGE	52
Priloga A: Gantogram ukrepov.....	52

KAZALO TABEL

Tabela 1.1: Skupine prebivalcev po starosti	6
Tabela 4.1: Delež prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Novem mestu	11
Tabela 4.2: Delež prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Sloveniji	12
Tabela 4.3: Plačilo institucionalnega varstva za leta 2021, 2022 in 2023 (v EUR)	13
Tabela 4.4: Izvajanje storitev PND v obdobju sedmih let (2017-2023).....	15
Tabela 4.5: Povprečno mesečno št. starejših prejemnikov varstvenega dodatka.....	17
Tabela 4.6: Povprečno mesečno št. starejših prejemnikov denarne socialne pomoči	17
Tabela 4.7: Opravljeni brezplačni prevozi v zadnjih treh letih.....	20
Tabela 4.8: Paketi pomoči, razdeljeni starejšim od 65 let za leta 2021, 2022 in 2023	21
Tabela 4.9: Število razdeljenih paketov donirane hrane za leta 2020, 2021 in 2022	22

KAZALO SLIK

Slika 1.1: Starostna struktura prebivalcev.....	6
Slika 4.1: Gibanje števila prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Novem mestu	11
Slika 4.2: Gibanje števila prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Sloveniji	12

NAGOVOR ŽUPANA MESTNE OBČINE NOVO MESTO

V Novem mestu se upravičeno radi pohvalimo z razvojnimi preboji zadnjih let, ki je temeljil na celovitem pristopu in proaktivnem iskanju priložnosti, pa tudi na tehničnih in strateških razmislekih o okolju, ki ga pomagamo soustvarjati na številnih področjih. Ne smemo pozabiti, da se razvitost določenega okolja odraža tudi v skrbi za ranljive skupine, zato je ob aktualnih demografskih trendih nujno potrebna strateška usmeritev o zagotavljanju ustreznega okolja za starejše občane Mestne občine Novo mesto.

Mestna občina Novo mesto je glede na zadnje statistične podatke sicer najmlajša slovenska mestna občina, kar pa ne pomeni, da smo ubežali generalnemu trendu staranja populacije. Podatki pričajo, da se Novomeščanke in Novomeščani staramo nekoliko počasneje kot je to značilno za večino drugih slovenskih mest. Z odgovornim načrtovanjem prihodnosti želimo omogočiti, da bo tudi po 65. letu čim več naših občanov v čim boljši formi, ustrezne politike pa bodo karseda sproti odgovarjale na izzive in potrebe starajoče se družbe.

Strategija zagovarja pomen aktivnega staranja in medgeneracijskega povezovanja ter po vzoru ostalih strategij, ki smo jih v preteklih letih sprejeli in jih uspešno izvršujemo, temelji na jasnih ciljih in konkretnih ukrepih.

Hvala vsem, ki ste sodelovali pri nastajanju tega pomembnega dokumenta, predvsem pa nam vsem skupaj želim veliko uspeha pri realizaciji zastavljenih korakov v prihodnosti. Starejši, ki že danes predstavljajo petino vsega prebivalstva naše občine, si to vsekakor zaslužijo.

mag. Gregor Macedoni

1 UVOD

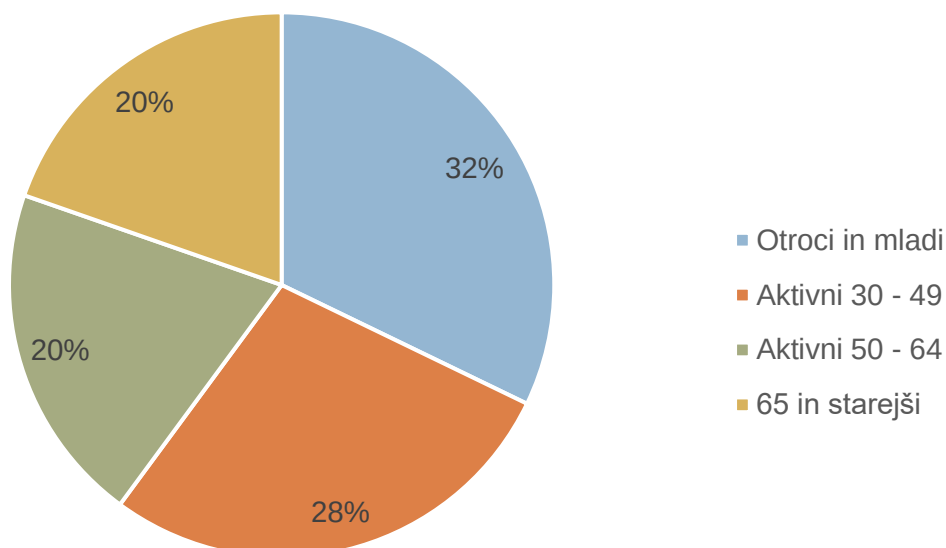
Dejstvo, da se družbe t.i. razvitega sveta starajo, je tema politoloških in političnih razprav že desetletja. Življenjska doba se hitro podaljšuje, kar pomeni, da narašča tudi delež oseb, starejših od 65 let, kar je tradicionalna starostna meja, od katere ljudi uvrščamo med starejše. V Mestni občini Novo mesto (MONM) je 1. januarja 2024 bivalo 7.533 oseb, starih 65 let in več, kar predstavlja petino oz. 19,6 % vseh (38.348) prebivalcev novomeške občine (glej Tabelo 2.1 in Sliko 2.1). Na območju Mestne občine Novo mesto je oseb, mlajših od 50 let, 23.031, od tega je otrok in mladih do vključno 29. leta 12.327 (SURS, 2024).

Tabela 1.1: Skupine prebivalcev po starosti

	0-14 let	15-64 let	65 + let	SKUPAJ
Novo mesto	6.373	24.442	7.533	38.348

Vir podatkov: SURS (2024).

Slika 1.1: Starostna struktura prebivalcev

Vir podatkov: SURS (2024).

Nekdanje prakse z blaginjo življenja v tretjem življenjskem obdobju, ki smo jim bili morda pogostejše priča v času drugačne družinske in družbene ureditve ter načina življenja, danes ne veljajo več. Dolgo je pri oskrbi starih ljudi prevladovala tradicionalna domača ali družinska ter sosedska oskrba. Sodobna družina pa se zelo spreminja in čedalje večji delež ljudi živi samih, medtem ko se možnosti za družinsko in domačo oskrbo starih ljudi vse bolj zmanjšujejo. Vse več pozornosti se zato upravičeno namenja temam, povezanim s področjem podpore dolgoživeči družbi. Izzivi, ki že danes zahtevajo rešitve, se bodo glede na demografske projekcije za prihodnja leta še krepili, zato je odziv nanje v smislu načrtovanja in izvajanja ustreznih politik razumljiv in potreben.

Potrebe starejših so skozi desetletja vplivale na razvoj dejavnosti skrbi za starejše. Sodobni družbeni trendi narekujejo nove smernice, s poudarkom na dostojanstvu, svobodi izbire in

krepitvi vključenosti starejših v lokalno okolje. Skrb za starejše bo glede na družbene in demografske spremembe treba krepiti celostno, prilagajati bomo morali obstoječe sisteme in ureditve, ki bodo ustrezno podprli starejše generacije ter jim omogočili možnosti in priložnosti za vključujoče in enakopravno sobivanje. Nujno je prepoznati tudi vrzeli v trenutni ponudbi in jih z ustreznimi politikami zapolniti. Naša naloga je v okviru pristojnosti ter v sodelovanju s pristojnimi javnimi zavodi in nevladnimi organizacijami z znanji in izkušnjami izboljševati pogoje za udobno bivanje in udejstvovanje starejših generacij.

Da bi učinkovito naslovili izzive in se celostno usmerili k starejši generaciji, so sodelavke Urada za družbene dejavnosti MONM ter podžupanja Sara Tomšič v sodelovanju s predstavniki upokojencev (Adolf Zupan, Rožca Šonc, Ana Bilbija), predstavnic območne enote Nacionalnega inštituta za zdravje (Brigita Tisovec), predstavnicami Doma starejših občanov Novo mesto (Mateja Jerič in Simona Špes Šajn), predstavnico primarnega zdravstva (Alenka Simonič) in predstavnico sekundarnega zdravstva (Boštjan Kersnič, Petra Gornik) pripravili prvo **Strategijo dolgožive družbe za obdobje 2025 do 2035** Mestne občine Novo mesto, ki postavlja okvir za izvedbo potrebnih sprememb in usmerja k doseganju skupno prepoznanih ciljev.

Strategija je zasnovana tako, da poudarja pomen dolgožive družbe v najširšem smislu. Oblikovana je na konceptu aktivnega staranja, ki stavi na družbeno vključenost, aktivnost in udejstvovanje v vseh življenjskih obdobjih, skrb za psihično in telesno kondicijo, medgeneracijsko povezovanje ter solidarnost. Oblikovanja ciljev in ukrepov, ki se jih zavezujemo uresničevati, smo se lotili celovito, odgovorno in z največjo mero resnosti. **Na štirih področjih smo jih izoblikovali deset.** Vsak cilj ima opredeljene tudi konkretne ukrepe, prek katerih nameravamo uresničiti krovno namero naše lokalne skupnosti: v naslednjih desetih letih vzpostaviti stabilen okvir, ki trajnostno, vključujoče in celostno podpira konkretne potrebe starejših občanov naše občine. Verjamemo, da so cilji in ukrepi, s katerimi jih bomo dosegali, ob politični ter organizacijski podpori v strukturah MONM ter širšega javnega sektorja uresničljivi in bodo dali primere dobre prakse na področjih bivanjskih razmer, zdravja in dobrega počutja, družbenega udejstvovanja, izobraževanja in dela ter kulture, ustvarjalnosti in prostega časa ter vsesplošne blaginje starejših prebivalcev naše občine.

2 OKVIR DELOVANJA NA PODROČJU DOLGOŽIVE DRUŽBE

Okvir delovanja, ki ga opredeljuje strategija

Strategijo dolgožive družbe za obdobje 2025 do 2035 bomo uresničevali v okviru širšega javnega sektorja lokalne skupnosti v povezavi z relevantnimi državnimi javnoupornimi institucijami, ki delujejo na področju naše občine. S tem želimo doseči poenotenje naporov za oblikovanje in vzdrževanje okvirja delovanja na področju politik aktivnega staranja. Zato je pomembno, da lokalna strategija upošteva nacionalno opredeljene usmeritve delovanja na področju dolgožive družbe, hkrati pa upošteva lokalne posebnosti. Vsekakor pa je naša ambicija, da v izvajanje strategije vključimo čim širši krog deležnikov vseh sektorjev.

Pravne in zakonske podlage za sprejem strategije

Področje starejših urejajo številni mednarodni in nacionalni dokumenti. Evropska komisija je objavila poročilo o učinku demografskih sprememb v Evropi, konec januarja, 27. 1. 2021 pa predstavila »Zeleno knjigo o staranju«, ki je trenutno v EU najbolj aktualen dokument, ki se neposredno navezuje na področje starejših. Ob obilici že znanih podatkov o demografskih spremembah v Evropi je zanimiv tisti, ki napoveduje, da bo do leta 2070 delež prebivalstva te celine predstavljal manj kot štiri odstotke svetovnega prebivalstva. Število ljudi, ki bi lahko potrebovali dolgotrajno oskrbo, se bo v Evropski uniji predvidoma povečalo z 19,5 milijona leta 2016 na 23,6 milijona leta 2030 in 30,5 milijona leta 2050. Poseben izziv zato predstavlja vzpostavitev sistema dolgotrajne oskrbe; zagotavljanja dostopa, cenovne dostopnosti in kakovosti dolgotrajne oskrbe ter ustrezne delovne sile. 18. 12. 2021 je stopil v veljavo Zakon o dolgotrajni oskrbi, ki pa je še vedno predmet nadaljnjih usklajevanj z lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki. V prvi vrsti naj bi slonel na oskrbi na domu, solidarnosti pomoči med upokojenci ter v skupnost vpetih domovih za starejše.

Pomembna nacionalna strateška dokumenta s področja starejših sta Strategija dolgožive družbe, ki jo je leta 2017 izdal Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, vlada pa jo je sprejela 17. julija 2017, in Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (v nadaljevanju ReNPSV22–30), ki jo je vlada sprejela 23. 3. 2022.

Pri pripravi strateškega dokumenta za starejše v MONM smo sledili smernicam, ki so zapisane v Strategiji dolgožive družbe in ReNPSV22–30 ter izhajali iz neposrednih izkušenj formalnih in neformalnih izvajalcev iz lokalnega okolja, ki izvajajo vsebine, usmerjene v skrb in pomoč starejšim. Pri tem smo se oprli na že obstoječe storitve, programe in aktivnosti na področju starejših v MONM. Povezanost storitev in informiranost o storitvah omogočata kakovostnejše vsakdanje življenje vseh generacij. Eden pomembnejših ciljev strateškega dokumenta je povečanje prizadevanja za odkrivanje socialno najranljivejših posameznikov in posameznic, predvsem z namenom preprečevanja stopnje tveganja revščine starejših občanov in občanov, saj že v zeleni knjigi opozarjajo, da mnogi, ki potrebujejo oskrbo, do nje ne morejo dostopati zaradi vrzeli v ponudbi, visokih stroškov ter pomanjkanja socialne zaščite ali zavarovanja, ki bi omogočila cenovno dostopnost.

Prav tako so bili pri pripravi novomeške strategije pregledane najvidnejše strategije drugih mestnih občin na tem področju ter pregledani in smiselno vključeni ali nadgrajeni ukrepi, ki pokrivajo področje starejših, iz vseh že sprejetih strateških dokumentov MONM:

- Strategije razvoja Mestne občine Novo mesto do leta 2030,
- Stanovanjskega programa Mestne občine Novo mesto 2030,
- Strategije športa v Mestni občini Novo mesto do leta 2030,
- Strategije na področju kulture v Mestni občini Novo mesto do leta 2030.

3 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Starejši: starejše pogosto opredeljujemo z vidika kronološke starosti, običajno gre za ljudi, stare 65 let in več. Ta opredelitev pa ni zgolj biološka ali starostna, ampak zajema tudi socialne, kulturne, ekonomske in zdravstvene dejavnike, ki vplivajo na dožemanje starosti.

Dolgoživa družba: izraz, ki se nanaša na družbo, v kateri se povprečna življenjska doba prebivalstva podaljšuje, kar vodi do večjega deleža starejših ljudi v populaciji. Ta pojav je posledica različnih dejavnikov, kot so napredek v medicini, izboljšanje življenjskih pogojev, boljša prehrana in boljša oskrba starejših.

Politike na področju aktivnega staranja: politike na področju aktivnega staranja so namenjene spodbujanju zdravja, sodelovanja in varnosti starejših, s ciljem izboljšanja kakovosti njihovega življenja ter omogočanja daljšega samostojnega in produktivnega življenja. Aktivno staranje temelji na načelu, da lahko starejši še naprej prispevajo k družbi in imajo pravico do polnega sodelovanja v socialnem, ekonomskem, kulturnem in državljskem življenju. Takšne politike zahtevajo celosten pristop, ki vključuje več sektorjev in sodelovanje različnih deležnikov, da se starejšim omogoči čim bolj kakovostno življenje v vseh vidikih.

Dolgotrajna oskrba: sistem storitev, namenjenih osebam, ki zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti ne morejo več samostojno poskrbeti zase. Glavni cilj dolgotrajne oskrbe je zagotavljanje pomoči posameznikom, da lahko čim dlje kakovostno živijo v domačem okolju, s storitvami kot so zdravstvena nega, pomoč pri vsakodnevnih opravilih in denarni dodatek.

Večgeneracijski center: večgeneracijski center je prostor, namenjen srečevanju, sodelovanju in povezovanju različnih generacij v skupnosti. Glavni cilj večgeneracijskih centrov je spodbujanje medgeneracijskega sodelovanja, socialne vključenosti in krepitev medsebojnih odnosov med različnimi starostnimi skupinami, od otrok in mladih do odraslih in starejših.

Sistem skupnostnih storitev: organizirano zagotavljanje storitev v skupnosti, ki so namenjene izboljšanju kakovosti življenja posameznikov in skupnosti kot celote. Te storitve so običajno dostopne vsem članom skupnosti in se pogosto izvajajo s pomočjo javnih institucij, nevladnih organizacij, prostovoljcev ter lokalnih prebivalcev. Glavni cilj skupnostnih storitev je naslavljanje specifične potrebe ciljnih skupin, podpirati socialno kohezijo, zmanjšati socialno izključenost in izboljšati splošno blaginjo prebivalstva.

Prilagojena stanovanja: stanovanja, ki so prilagojena potrebam starejših oseb ali oseb z omejeno mobilnostjo, ki potrebujejo dodatne fizične prilagoditve bivalnega okolja za varno in udobno bivanje. Cilj teh prilagoditev je omogočiti samostojno življenje.

Oskrbovana stanovanja: stanovanja, namenjena starejšim ali invalidnim osebam, ki še lahko samostojno živijo, vendar potrebujejo določeno stopnjo pomoči ali oskrbe. Gre za obliko bivanja, ki nudi večjo varnost in prilagoditve bivalnega okolja. Oskrbovana stanovanja so pogosto del širših kompleksov z različnimi storitvami, ki omogočajo dostop do nege in pomoči glede na potrebe stanovalcev.

4 AKTUALNO STANJE NA PODROČJU STAREJŠIH V OBČINI

Statistični podatki o starejših (SURS, 2024)

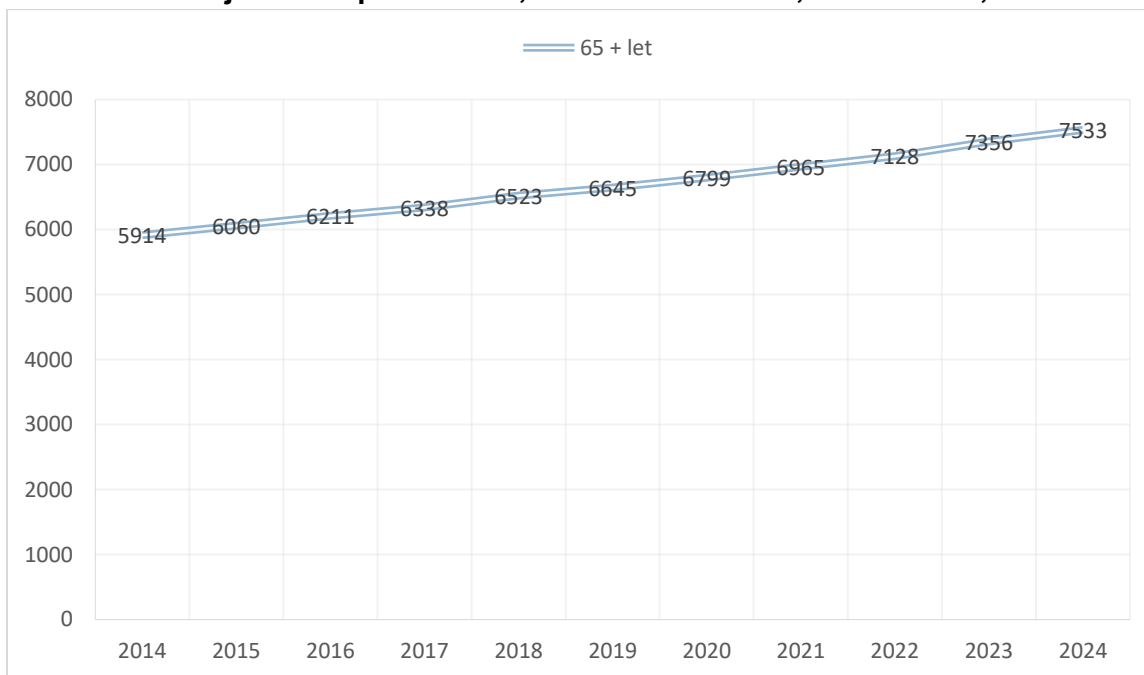
Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je na dan 1. 1. 2024 na območju MONM živel 38.348 prebivalcev, 19.283 moških in 19.065 žensk. Od tega je **delež starih 65 let ali več, znašal 19,6 % ali 7.533** glede na število prebivalcev v MONM. Med njimi je 4.385 žensk (**23 % vseh žensk v občini**) in 3.148 moških (**16 % vseh moških v občini**), starih 65 let ali več. Še 5.173 jih bo lahko v naslednjih 10 letih, ki jih zajema ta strategija, doseglo starost 65 let in več. Podatki kažejo, da se delež prebivalstva v starosti 65 let in več na območju MONM **povečuje že najmanj 10 let** (glej Tabelo 5.1) in se je **od leta 2014 povečal za 27,5 %** (glej Sliko 5.1).

Tabela 4.1: Delež prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Novem mestu

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
16,3	16,7	17,0	17,4	17,9	17,9	18,1	18,6	18,9	19,3	19,6

Vir podatkov: SURS (2024).

Slika 4.1: Gibanje števila prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Novem mestu

Vir podatkov: SURS (2024).

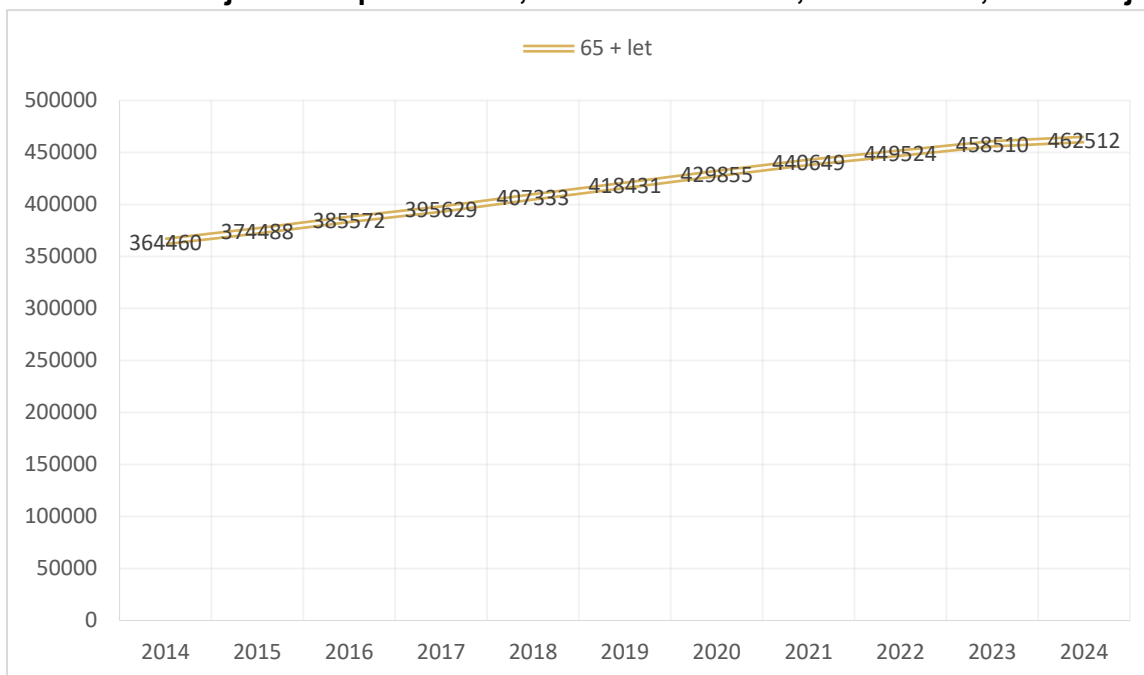
Na območju Slovenije v letu 2024 beležimo 2.123.949 prebivalcev. Za Slovenijo je značilno, da ima že od sredine leta 2003 več starega kot mladega prebivalstva. V letošnjem letu delež, starih 65 let ali več, znaša 462.512 oz. 21,8 % glede na celotno populacijo. Med njimi je 260.113 ali 56 % žensk in 202.399 ali 43 % moških. Delež starejše populacije v Sloveniji je blizu evropskemu povprečju, ki je po podatkih iz leta 2023 znašal 21,3 %. Podatki kažejo, da se delež prebivalstva v starosti 65 let in več na območju Slovenije povečuje že najmanj zadnjih 10 let (glej Tabelo 5.2), in se je od leta 2014 povečal za 27 % (glej Sliko 5.2).

Tabela 4.2: Delež prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Sloveniji

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
17,7	18,2	18,7	19,1	19,7	20,0	10,5	20,9	21,3	21,6	21,8

Vir podatkov: SURS (2024).

Slika 4.2: Gibanje števila prebivalcev, starih 65 let ali več, od leta 2014, v Sloveniji

Vir podatkov: SURS (2024).

Dviguje se tudi povprečna starost prebivalstva: v letu 1999 je na ravni **Novega mesta** znašala **36,6 let** in na ravni Slovenije 38,5 let, na začetku leta 2024 pa **42,5 let** oz. 44,2 leti. Novomeščani so v povprečju **šest let starejši kot pred 25 leti**.

Kot navedeno, je za Slovenijo značilno, da ima od sredine leta 2003 več starega kot mladega prebivalstva. V naši občini so trendi podobni. V letu 2014 smo beležili 6.283, v letu 2024 pa 5.954 mladih, medtem ko je **bilo starejših v letu 2014 5.914, v letu 2024 pa 7.533**. Po podatkih Statističnega urada RS je bilo v letu 2024 v Sloveniji 318.652 prebivalcev, starih od 15 do 29 let, in 462.512 prebivalcev, starih najmanj 65 let. Od začetka leta 2012 se je število prvih zmanjšalo za 15 %, število drugih pa povečalo za 31 %, s čimer je starejša generacija dosegla in izrazito presegla mlajšo.

Indeks staranja prebivalstva, ki opredeljuje številčno razmerje med prebivalci, starimi 65 ali več let, in otroki, starimi manj kot 15 let, na ravni naše občine v letu 2024 znaša **118,2**. To pomeni, da je bilo med prebivalci **na vsakih 100 otrok povprečno malo več kot 118 oseb, starih najmanj 65 let**. Med prebivalci Slovenije je na 100 oseb, starih od 0 do 14 let, prebivalo 147,8 oseb, starih 65 let ali več. To razmerje pove, da je vrednost indeksa staranja v naši občini nižja od vrednosti tega indeksa za celotno Slovenijo.

Število živorojenih je bilo v letu 2023 V Novem mestu enako številu umrlih. **Naravni prirast** na 1.000 prebivalcev je torej znašal **0,0** (v Sloveniji –2,1). Število tistih, ki so se iz občine odselili,

je bilo nižje od števila tistih, ki so se vanjo priselili. **Selitveni prirast** na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je **7,3** (v Sloveniji 5,4). **Seštevek naravnega in selitvenega prirasta** na 1.000 prebivalcev v občini je bil pozitiven, znašal je **7,3** (v Sloveniji 3,3).

Zvišuje se **koeficient starostne odvisnosti starih**. Ta pove, koliko prebivalcev, starih 65 let ali več, je odvisnih od 100 delovno sposobnih prebivalcev. Vrednost tega kazalnika je bila v novomeški občini na začetku letošnjega leta **30,8** ali za **15,2 odstotne točke višja kot konec leta 1999**. Povprečje na ravni Slovenije znaša **34,3**.

Iz podatkov je razvidno, da MONM po različnih kazalnikih na področju starejših v primerjavi s podatki, ki se nanašajo na celotno državo ali EU, sicer ne izstopa in ima v tem smislu **ugodnejše kazalnike, ki so tako pod slovenskim kot evropskim povprečjem, a se kljub temu, čeprav s počasnejšimi premiki, gibljejo v enaki smeri.**

Pregled obstoječih storitev in programov

Socialno varstvo

Področje socialnega varstva zajema storitve in programe, ki jih lokalne skupnosti izvajajo na podlagi Zakona o socialnem varstvu in njegovih podzakonskih aktov. To so naloge, usmerjene v financiranje socialnovarstvenih dejavnosti in zagotavljanje pogojev za razvoj in izvajanje socialnovarstvenih programov za občane. Ta mreža programov in ukrepov države in občine naj bi reševala socialne ogroženosti in težave posameznikov oziroma določenih skupin prebivalstva. S starejšo populacijo se v Mestni občini Novo mesto ukvarjajo različne institucije, zavodi in nevladne organizacije. Dejavnost socialnega varstva opravljajo javni zavodi, dobrodelne in druge organizacije. Zakon o socialnem varstvu (ZSV) zajema naslednje storitve:

- financiranje storitev institucionalnega varstva oziroma stroškov oskrbe v zavodih za odrasle, kadar je upravičenec v celoti ali delno oproščen plačila zavodske oskrbe (domovi za starejše, posebni socialnovarstveni zavodi - stanovanjske skupine in varstveno delovni centri),
- subvencioniranje socialnovarstvene storitve - pomoč družini na domu,
- subvencioniranje neprofitnih in tržnih najemnin.

Institucionalno varstvo v socialnovarstvenih zavodih in drugih oblikah bivanja (stanovanjske skupine)

Institucionalno varstvo po zakonu obsega vse oblike pomoči v zavodu, v drugi družini ali drugi organizirani obliki, s katerimi se upravičencem nadomeščajo ali dopolnjujejo funkcije doma in lastne družine, še posebej bivanje, organizirana prehrana in varstvo ter zdravstveno varstvo. Mestna občina Novo mesto v petnajstih splošnih in posebnih zavodih, stanovanjskih skupnostih ter zavodih za odrasle osebe z duševno motnjo po Sloveniji delno ali v celoti financira institucionalno varstvo (gl. Tabelo 5.3). **V zavodsko oskrbo je v povprečju nastanjenih okrog 100 občanov.**

Tabela 4.3: Plačilo institucionalnega varstva za leta 2021, 2022 in 2023 (v EUR)

Vrsta zavodov	Realizacija 2021	Realizacija 2022	Realizacija 2023
---------------	------------------	------------------	------------------

Splošni soc. zavodi	225.616	258.641	350.096
Posebni soc. zavodi	162.276	154.762	201.607
VDC	118.854	141.884	155.745

Dom starejših občanov Novo mesto – institucionalno varstvo

Dom starejših občanov Novo mesto (DSO NM) beleži več kot 40 let delovanja in je vodilna ustanova skrbi za starejše na območju Upravne enote Novo mesto. Nudi namestitev in bivanje 355 stanovalcem (od tega približno 250 iz MONM), za katere skrbi več kot 200 zaposlenih, prav tako izvaja storitve socialnega servisa, ki obsegajo dostavo obrokov hrane, živil ali drugih potrebščin, nabavo ozimnice, gospodinjska opravila, manjša hišna popravila, spremljanje pri obiskih trgovin, predstav, organiziranje in izvajanje drugih oblik družabništva ter pomoč na domu. Socialni servis in socialnovarstveno storitev pomoč družini na domu izvajajo za upravičence iz občin Dolenjske Toplice, Mirna Peč, Novo mesto, Straža, Škocjan in Šmarješke Toplice. V letu 2023 so pridobili prostore za dnevno varstvo in začasne namestitve starostnikov ter prostore za izolacijo ob morebitnem izbruhu nalezljive bolezni ter dodatne prostore za izboljšanje bivalnega standarda v obstoječih prostorih doma in kakovostnejše delo zaposlenih v teh prostorih. V začasnih namestitvah in dnevnem varstvu trenutno skrbijo za dodatnih 20 oseb. Uporabnikom omogočajo osnovno, socialno in zdravstveno oskrbo ter organizirano prehrano, druženje in počitek. Uporabniki lahko dnevni center obiščejo od ponedeljka do petka med 7. in 16. uro. Starejšim omogočajo tudi možnost prevoza. Trenutno dejavnosti ne morejo dodatno širiti, saj se srečujejo s pomanjkanjem kadrov. Na trenutno število zaposlenih bi bilo za nemoteno izvajanje storitev in razširitev dejavnosti, ki jo bo lahko prinesel še Zakon o dolgotrajni oskrbi, potrebno po njihovih ocenah dodati 30 % kadra (Jerič, osebno sporočilo, 2024)¹.

Dom starejših občanov Novo mesto – pomoč družini na domu

Obsega socialno oskrbo upravičenca v primeru invalidnosti, starosti ter v drugih primerih, ko socialna oskrba na domu lahko nadomesti institucionalno varstvo. Namenjena je upravičencem, ki za samostojno življenje v svojem domu potrebujejo občasno organizirano pomoč. Pomoč na domu lahko traja največ štiri ure na dan oziroma 20 ur na teden in obsega pomoč pri temeljnih dnevni opravilih (pomoč pri oblačenju, slačenju, pomoč pri umivanju ali kopanju, pomoč pri opravljanju osnovnih življenjskih potreb (hranjenje, menjava plenice ...), pomoč pri vzdrževanju in negi osebnih ortopedskih pripomočkov, gospodinjsko pomoč (prinašanje pripravljenega obroka hrane, nakup živil in pripravo enega obroka hrane, pomivanje uporabljene posode, osnovno čiščenje bivalnih prostorov, postiljanje in osnovno čiščenje spalnega prostora), pomoč pri ohranjanju socialnih stikov (vzpostavlanje socialne mreže z okoljem, s prostovoljci, sorodstvom, spremljanje upravičenca pri opravljanju nujnih obveznosti, informiranje ustanov o stanju in potrebah upravičenca, priprava upravičenca na institucionalno varstvo). V socialno varstveno storitev je bilo **v letu 2023 vključenih v povprečju 80 uporabnikov iz MONM**. Občina financira storitev v višini **75,79 % ekonomske cene**, ki ob delavnikih znaša 25,19 EUR/uro, ob nedeljah 31,96 EUR/uro in ob praznikih in dela prostih dnevih 34,21 EUR/uro. Cena storitve za uporabnika ob delovnikih je 6,1 EUR/uro, ob nedeljah 7,74 EUR/uro, ob praznikih in dela prostih dnevih pa 8,28 EUR/na uro. DSO se tudi na tem področju spopada s težavo zagotavljanja kadra, saj so imeli na čakalni listi v septembru 2024 25 uporabnikov iz MONM (več kot 60 na ravni regije), ki čakajo na storitev. Z veliko težavo pridobijo kadre za opravljanje tovrstnega dela, saj gre za delo v neugodnem

¹ Vsi pridobljeni podatki so na voljo pri avtorjih dokumenta.

delovnem času, s težjo fizično obremenitvijo in minimalno plačo. Razmere na terenu kažejo, da je zanimanje za tovrstno delo in poklic majhno, predvsem pri mlajših osebah. V zadnjih letih zaradi odhajanja zaposlenih prihaja do zmanjšanja števila uporabnikov in zmanjšanja št. efektivnih ur (glej Tabela 5.4). Trenutno imajo 24 socialnih oskrbovalk (Jerič, osebno sporočilo, 2024)².

Tabela 4.4: Izvajanje storitev PND v obdobju sedmih let (2017-2023)

Leto	Povp. št. uporabnikov/ mesec	Povp. št. efektivnih ur/ mesec	Povp. št. obrokov/ mesec	Povp. št. zaposlenih/ mesec	Realizacija (EUR)
2017	128	2510	1301	33,67	391.105
2018	118	2173	1184	35,42	409.198
2019	109	1806	1032	33,67	359.126
2020	99	1801	1159	34,83	411.039
2021	95	1671	1146	31,17	346.944
2022	81	1284	1066	11,67	449.995
2023	81	1072	993	9,75	399.586

Nujno je nasloviti pomanjkanje ustreznih kadrov za izvajanje storitev socialnega varstva in zdravstvene nege tako v instituciji kot tudi za delo na terenu. Največji kadrovski manko je pri bolničarjih, zdravstvenih tehnikih in kuharjih. Potreben bo sistemski pristop pri zagotavljanju kadrov, nagrajevanju in izobraževanju le-teh. V domu se trudijo za zaposlitev motivirati dijake in študente, ki pri njih med šolanjem opravljajo prakso. V letošnjem šolskem letu so vzpostavili kadrovske štipendije.

Dolgotrajna oskrba

Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk-1) po Ministrstvu za solidarno prihodnost predstavlja temelj sistemske ureditve dolgotrajne oskrbe (DO) v Sloveniji, ki je nujna za zagotavljanje kakovostnega življenja ljudem, ki potrebujejo osnovno vsakodnevno pomoč in podporo za vključenost v skupnost. ZDOsk-1 določa sistemsko financiranje DO, s čimer naj bi omogočil enako razpoložljivost, boljšo dostopnost, dosegljivost in kakovost storitev DO. Poleg zagotovljenih proračunskih sredstev bomo tako delavci, delodajalci in upokojenci od julija 2025 solidarnostno plačevali prispevek v blagajno za dolgotrajno oskrbo, kot je to značilno tudi za druge stebre socialnega varstva, sredstva pa naj bi bila namenjena vsem, ki bodo v določenem obdobju življenja potrebovali pomoč. Z novim zakonom o dolgotrajni oskrbi se želi ministrstvo približati standardom držav EU, ki v primerjavi s Slovenijo v povprečju namenjajo več javnih izdatkov za dolgotrajno oskrbo, tako z vidika deleža v BDP kot z vidika razmerja med javnimi in zasebnimi izdatki v strukturi izdatkov za DO. Slovenija je namreč do zdaj za DO namenjala 1 % BDP, medtem ko znaša evropsko povprečje javnih izdatkov za DO 1,7 % BDP, pri čemer nekatere države za DO namenijo več kot 3 % BDP.

Z vzpostavljanjem vstopnih točk na centrih za socialno delo se ustanavljajo prostori, kjer osebe, ki iščejo pomoč, prejmejo vse informacije, svetovanje, ocenjevanje upravičenosti in

² Vsi pridobljeni podatki so na voljo pri avtorjih dokumenta

nadaljnje spremljanje na enem mestu. Upravičenci do DO lahko oz. bodo lahko uveljavljali nederarne pravice iz DO, in sicer v obliki DO na domu, DO v instituciji, oskrbovalca družinskega člana ali pa denarno pravico do DO v obliki denarnega prejemka. Z namenom, da bi ljudje lahko čim dlje ostali v svojem domačem okolju, ZDOsk-1 krepi oskrbo na domu, predvsem s tem, da se v okviru DO na domu nudijo tudi storitve zdravstvene nege, vezane na osnovna dnevna opravila, storitve za krepitev in ohranjanje samostojnosti ter storitve e-oskrbe, in sicer na način, da ta pravica ni primerljiva s obstoječo socialnovarstveno storitvijo pomoč družini na domu. Na podlagi ZDOsk-1 se sistem DO uveljavlja postopoma, zato pravice stopijo v veljavo v različnih obdobjih. S 1. 1. 2024 se je začela izvajati pravica do oskrbovalca družinskega člana, s 1. 7. 2025 se bodo predvidoma začele izvajati pravica DO na domu, storitve za krepitev in ohranjanje samostojnosti in e-oskrba, s 1. 12. 2025 pa tudi DO v instituciji in denarni prejemek. Upravičenci imajo možnost aktivno sodelovati pri oblikovanju načrta priporočenih storitev in pri oblikovanju izvedbenega (osebnega) načrta, pri čemer je cilj, da je izvajanje pravic v skladu s posameznikovimi potrebami in željami. Občina bo uresničevala svoje naloge na področju DO s tem, da bo spremljala izvajanje DO na domu in delovanje javne mreže na domu na območju občine. V domeni občine je tudi vzpostavitev izvajanja DO na domu, in sicer na način, da se občina za izvajanje dogovori z izvajalcem, ki že izvaja pomoč na domu (DSO NM) ali ustanovi javni zavod za opravljanje DO na domu ali podeli koncesijo na podlagi javnega razpisa. Mestna občina Novo mesto do priprave strategije dokončne odločitve o načinu organizacije DO na domu še ni sprejela.

Varstveno delovni center Novo mesto

V Varstveno delovnem centru Novo mesto (VDC NM) izvajajo socialno varstveno storitev vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji. Gre za organizirano obliko varstva odraslih oseb z motnjo v duševnem in telesnem razvoju, ki je namenjena ohranjanju pridobljenih znanj in delovnih sposobnosti, pridobivanju socialnih in delovnih navad, razvijanju individualnosti, usposabljanju za čim bolj samostojno življenje ter vključevanju v skupnost in okolje. Institucionalno varstvo uporabnikom nadomešča oziroma dopolnjuje funkcijo doma ali lastne družine. Pomeni bivanje v okolju, ki jim omogoča, v čim večji meri, neodvisno življenje ob podpori zaposlenih. V okviru te storitve se uporabnikom zagotavlja celovita osnovna socialna in zdravstvena oskrba, 16 ali 24 ur na dan, skladno z individualnimi potrebami uporabnika:

- osnovna oskrba zajema bivanje, organiziranje prehrane, tehnično oskrbo in prevoz,
- socialna oskrba je namenjena izvajanju vsebin socialne preventive, terapije in vodenja upravičencev; vključuje izvajanje nalog varstva, posebnih oblik varstva in vodenja,
- zdravstveno varstvo zajema tudi zdravstveno nego, odvisno od zdravstvenega stanja in potreb, ter izvajanje medicinsko – tehničnih posegov in postopkov.

Navedena oblika storitve se izvaja v glavni enoti v Novem mestu, kamor je vključenih 61 uporabnikov. Od tega je 29 uporabnikov vključenih v 24-urno oskrbo, 33 pa v 16-urno oskrbo. VDC NM varstvo in zaposlitev odraslih oseb z motnjo v duševnem in telesnem razvoju nudijo še v enoti Bršljin in v enoti Trebnje. Tako je v zaposlitev odraslih oseb z motnjo v duševnem in telesnem razvoju v Novem mestu (Šmihel in Bršljin) vključenih 132 odraslih oseb.

Center za socialno delo Dolenjska in Bela krajina – enota Novo mesto

Center za socialno delo Dolenjska in Bela krajina (CSD DBK) izvaja naloge na območju Upravne enote Novo mesto, ki vključuje občine Novo mesto, Dolenjske Toplice, Mirna peč, Straža, Škocjan, Šmarješke Toplice, Šentjernej, Žužemberk. Na CSD DBK NM se s starejšimi

ukvarjajo na področju **oprostitve plačil socialnovarstvenih storitev** (institucionalno varstvo, družinski pomočnik in pomoč na domu), **skrbništva** ter **upravičenosti do socialnih transferjev** (varstveni dodatek, denarna socialna pomoč ...). Velik del storitev, ki jih izvajajo za starejše občane, pa predstavlja **prva socialna pomoč**, kjer jim nudijo predvsem informiranje o njihovih pravicah. Ukvarjajo se tudi z brezdomci in problemom pomanjkanja nastanitvenih kapacitet za starejše brezdomne osebe, ki ne izpolnjujejo pogojev za domsko oskrbo. Do varstvenega dodatka (glej Tabelo 5.5) so upravičene osebe, ki so trajno nezaposljive, trajno nezmožne za delo ali nezaposlene ženske, starejše od 63 let oziroma moški, starejši od 65 let, če njihov dohodek oziroma lastni dohodek družine ne presega cenzusa za varstveni dodatek.

Tabela 4.5: Povprečno mesečno št. starejših prejemnikov varstvenega dodatka

Prejemniki	2021	2022	2023
66 do 79 let	127	134	153
80 let in več	26	30	38

Do denarne socialne pomoči (glej Tabelo 5.6) so upravičeni tisti, katerih dohodek na osebo ne dosega meje dohodkov, ki je zakonsko predpisana. Višina denarne socialne pomoči je med drugim odvisna od števila družinskih članov, višine dohodkov, premoženja, prihrankov in zagotovljene oskrbe. Največ upravičencev do denarne pomoči je sicer starih od 36 do 50 let. V povprečju to vrsto pomoči prejema okrog 300 oseb. Druga najbolj zastopana starostna skupina so osebe od 27 do 35 let, v povprečju je teh 220.

Tabela 4.6: Povprečno mesečno št. starejših prejemnikov denarne socialne pomoči

Prejemniki	2021	2022	2023
66 do 79 let	78	82	86
80 let in več	27	15	20

Subvencioniranje neprofitnih, in pod določenimi pogoji tudi tržnih najemnin, se za vse občane MONM izvaja skladno z Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev ter Stanovanjskim zakonom. Na podlagi odločb CSD je do subvencije najemnine upravičenih v povprečju okoli 130 občanov mesečno, **od tega do subvencije tržne najemnine okoli 90 in do subvencije neprofitne okoli 40 upravičencev**. Delež upravičencev do **subvencij tržnih najemnin, starih 65 let in več, je okoli 11 %**, do **subvencij neprofitnih najemnin pa kar 65 %**. V splošnem je v preteklih letih zaznati rahlo rast števila občanov, ki jim je ta pravica dodeljena.

Zdravstvena oskrba

Splošna bolnišnica Novo mesto

SB NM izvaja sekundarno zdravstveno varstvo na območju ožje Dolenjske in Bele krajine, in je ena večjih bolnišnic v državi, ki delno pokriva tudi potrebe občin v spodnjem Posavju (Krško, Brežice, Sevnica). Resolucija nacionalnega plana zdravstvenega varstva 2015 do 2025 (ResNPZV) je dokument, ki naslavlja ključne probleme zdravja in zdravstvenega sistema v Sloveniji in postavlja temelje za razvoj zdravstva v Sloveniji v naslednjih desetih letih.

V skladu z aktivnostmi in ukrepi ResNPZV je SB NM zaradi potrebe po kadrovski, strokovni in lokacijski združitvi internistične in kirurške dejavnosti naslovila potrebo po združevanju in na drugi strani razdruževanju medicinskih dejavnosti, in sicer s prenovo stavbe Internega oddelka. V njej namerava kakovostno urediti pogoje za neakutno (NBO) in paliativno bolnišnično obravnavo. Načrtovana je vzpostavitev 65 postelj za potrebe NBO s paliativo (NBO 60 postelj in paliativa 5 postelj). Teh zmogljivosti zaradi specifičnih pogojev za izvajanje dejavnosti ni niti primerno niti mogoče zagotavljati v oddelkih za akutno bolnišnično obravnavo, izkušnje iz epidemije COVID-19 pa za njihovo ureditev narekujejo še dodatne pogoje, ki jim je z rekonstrukcijo stavbe Internega oddelka mogoče zadostiti. Prenovljena stavba bo v pritličju namenjena skupnim prostorom za oddelke za NBO (dnevni prostor za obiske svojcev, izvajanje delavnic, različnih terapij, zdravniški prostor), v 1. in v 2. nadstropju oddelku za NBO, v 3. nadstropju pa oddelkoma za NBO in za paliativno oskrbo.

Splošna bolnišnica Novo mesto je sicer skupaj s partnerji Razvojnim centrom Novo mesto, Območnim združenjem RKS Novo mesto, Univerzo v Novem mestu Fakulteto za zdravstvene vede in Slovenskim društvom Hospic v letu 2022 začela izvajati projekt Integrirana mreža paliativne oskrbe z namenom zagotavljanja celovite paliativne oskrbe bolnika. Namen je bil oblikovati razvojno mrežo paliativne oskrbe na območju Lokalne akcijske skupine Dolenjske in Bele krajine, v sklopu katere nudijo podporo mobilnemu paliativnemu timu SB NM, ozaveščajo na terenu, informirajo širšo javnost o različnih vidikih staranja, skrbijo za detabuizacijo umiranja in smrti, izobražujejo prostovoljce, izvajajo terenska svetovanja in preučujejo potrebe na terenu, zmanjšujejo osamljenost in odrinjenost starejših, izobražujejo neformalne oskrbovalce. V Splošni bolnišnici Novo mesto v sklopu specialistične ambulante za paliativno oskrbo deluje tudi Mobilni paliativni tim.

Zdravstveni dom Novo mesto

Osrednji nosilec zdravstvene dejavnosti na primarnem nivoju je Zdravstveni dom Novo mesto (ZD NM), ki ima organizirano primarno zdravstveno varstvo tudi v ostalih občinah; v Novem mestu na šestih lokacijah (Kandijska cesta 4; Dom starejših občanov Šmihel; Varstveno delovni center Šmihel; Zaporj Novo mesto, Jerebova ulica; OŠ Center; Zobna ambulanta Ločna). V okviru ZD NM deluje Zdravstveno-vzgojni center, ki ima pomembno vlogo na področju ozaveščanja in preventive. V okviru Zdravstveno-vzgojnega centra izvajajo predavanja in delavnice v prostorih zdravstvenega doma in v lokalni skupnosti. Predavanja za starejše izvajajo v sklopu rednih programov in v sodelovanju z društvi upokojencev, Razvojno izobraževalnim centrom, Rdečim križem in z različnimi društvi (društva za srce in ožilje, osteoporozo, sladkorno boleznijo, invalidov in vojnih veteranov, slepih in slabovidnih ...). V programu izvajajo delavnice in predavanja za ohranitev zdravega življenjskega sloga. Najpogostejši vzrok za neudeležbo na predavanjih in delavnicah je težja dostopnost do zavoda (potrebno približati ljudem na terenu), nezadostno obveščanje in slabo zdravstveno stanje ciljnih uporabnikov.

Težave s katerimi se srečujejo, so prav tako najbolj pereče na področju pomanjkanja kadra (odliv usposobljenih diplomiranih medicinskih sester na druga delovna mesta, pomanjkanje psihologov).

Nacionalni inštitut za javno zdravje

Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) je nacionalni inštitut, katerega glavni namen je proučevanje, varovanje in zviševanje ravni zdravja prebivalstva s pomočjo preventivnih

ukrepov. Ključne dejavnosti NIJZ, ki jih financira Ministrstvo za zdravje RS, obsegajo zagotavljanje podatkov s področja zdravja in zdravstvenega varstva, spremljanje in ocenjevanje zdravja prebivalstva; prepoznavanje groženj zdravju in oblikovanje ukrepov za njihovo obvladovanje; krepitev zdravja in oblikovanje strokovnih podlag za sprejemanje zdravju naklonjenih politik; programe in ukrepe za preprečevanje bolezni; spremljanje in ocenjevanje sistema zdravstvenega varstva; razvoj strokovnjakov javnega zdravja ter raziskave v javnem zdravju. NIJZ opravlja tudi zdravstvene storitve, ki jih financira Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS), in sicer upravlja in deloma izvaja državni program presejanja za zgodnje odkrivanje raka in predrakavih sprememb debelega črevesa in danke (SVIT), koordinira izvajanje preventivnih programov na primarni ravni, izvaja zdravstvene storitve, ki se nanašajo na zagotavljanje neprekinjene preskrbe s cepivi in imunoglobulini ter nekatere druge naloge preventivnega zdravstvenega varstva na terciarni ravni.

NIJZ sestavlja več različnih organizacijskih enot, zdravstveno regijo Novo mesto (UE Novo mesto, UE Črnomelj, UE Metlika, UE Krško in UE Trebnje) pokriva Območna enota Novo mesto. Zdravje v MONM opredeljujejo s kazalniki, ki jih vsako leto pripravijo po vseh občinah in so primerjalno analizirani v odnosu do slovenskega povprečja, ki je objavljeno tudi na spletni strani NIJZ. Kazalniki ne ločujejo prebivalstva po starostnih skupinah, in zajemajo celovit pregled celotne populacije, od otrok do najstarejših. Pomembno pa je izpostaviti kazalnike, v zvezi s katerimi MONM izstopa od slovenskega povprečja. Izluščijo lahko tri pomembne pokazatelje zdravja v naši občini, in sicer:

- pri starejših prebivalcih občine je bila stopnja **bolnišničnih obravnav zaradi zlomov kolka 5,9 na 1000**, v Sloveniji pa je ta delež v povprečju 6,5,
- **delež uporabnikov pomoči na domu** je bil **nižji** od slovenskega povprečja,
- stopnja **bolnišničnih obravnav zaradi srčne kapi** je bila **2,2 na 1000 prebivalcev**, starih 35 do 74 let, v Sloveniji pa 2,1.

Dodatni programi

MONM je že pred pripravo strateškega dokumenta za starejše tej ciljni skupini namenjala posebno pozornost, kar se kaže predvsem v zagotavljanju finančnih sredstev za različne aktivnosti in programe, namenjene starejšim. Socialnovarstveni programi, ki jih izvajamo na podlagi svojih pravilnikov, katerih namen je zagotavljanje dodatnih pomoči starejšim in socialno šibkim občanom, so:

- **sofinanciranje programov** socialnega in zdravstvenega varstva nevladnih ter humanitarnih organizacij in medgeneracijskih središč, ki sicer ne sodijo v mrežo javne službe, jo pa pomembno dopolnjujejo in širijo,
- **financiranje splošno humanitarnih programov** (obdaritve starejših, donirana hrana ...),
- **subvencioniranje toplega obroka** za starejše in invalide, ki živijo pod pragom revščine,
- **zagotavljanje brezplačnih prevozov** za starejše in invalidne osebe, ki ne potrebujejo spremstva,
- **subvencioniranje varovanja na daljavo** oz. e – oskrbe,
- **sofinanciranje Univerze za starejše.**

Sofinanciranje programov socialnega in zdravstvenega varstva nevladnih ter humanitarnih organizacij

Na društvenem področju ima nosilno vlogo Društvo upokojencev Novo mesto (DU NM), ki ima status humanitarne organizacije in organizacije v javnem interesu in ostalih osem društev

upokojencev, in sicer: Mali Slatnik, Gabrje, Brusnice, Prečna, Otočec, Uršna sela, Stopiče in Društvo interesnih dejavnosti upokojencev Novo mesto. V svojih vrstah združujejo okrog 4.000 članov. Aktivnosti društev upokojencev so usmerjene v dejavnosti, s katerimi krepijo medsebojne vezi v skupnosti z namenom preprečevanja izoliranosti in osamljenosti starejših. DU NM od leta 2005 izvaja program medsebojne pomoči starejših, z nazivom Starejši za starejše, s ciljem in namenom, da starejši ob organizirani pomoči prostovoljcev čim dlje ostanejo v svojem domu in okolju in odložijo odhod v institucionalno obliko bivanja. Prostovoljci društev upokojencev obiščejo v svojem kraju vse vrstnike, starejše od 69 let, ugotavljajo kakovost življenja in potrebe po pomoči in storitvah in jim potrebno pomoč izvedejo ali organizirajo v sodelovanju z drugimi, če se obiskani s tem strinjajo. Pomoč poiščejo v javnih ustanovah: v centrih za socialno delo, osnovnem zdravstvenem varstvu, pri patronažni službi ali lokalni skupnosti. Humanitarno pomoč skušajo zagotoviti z vključevanjem Rdečega križa in Karitasa. Druženje, vključevanje v interesne skupine starejših, laično pomoč (prinašanje iz trgovine, prevoz do zdravnika, urejanje vrta, branje, redno obiskovanje) pa nudijo prostovoljci v samih društvih upokojencev. V program je vključenih **več kot 2.100 starejših** iz območja delovanja društva in letno se v program na novo vključi **10 % starejših, ki dopolnijo 69 let**. Letno prostovoljke opravijo **600 obiskov na domu uporabnikov in organizirajo oz. izvedejo več kot 350 različnih pomoči** in storitev. Na terenu opažajo, da starejši vse bolj potrebujejo stalno pomoč po oskrbi, vse več pa je tudi takšnih, ki se srečujejo z bivanjskimi težavami. Pomemben je tudi program DU NM Medgeneracijski center »Hiša Sožitja«. V Hiši Sožitja se izvajajo programi s področja kulture, literarne in likovne dejavnosti, ki udeležencem omogočajo razvijanje osebnih potencialov in usvajanje novih znanj. Program »Hiše Sožitja« je prvenstveno namenjen medgeneracijskemu povezovanju.

Prav tako sodelujejo pri občinskem izvajanju prevozov za starejše »Rudi«, ki starejšim omogoča brezplačen prevoz do zdravstvenih ustanov in drugih opravkov nujnega pomena.

Brezplačni prevozi Rudi

Gre za sistem, ki tej ranljivi skupini občanov omogoča brezplačne prevoze z električnim avtomobilom, za katere se naročijo preko klicnega centra. Za prevoze upokojencev in invalidov sta stalno na voljo dve električni vozili, ki od ponedeljka do petka omogočata vožnjo za opravljanje pomembnih opravkov (banka, zdravnik, trgovina ipd.) znotraj novomeške občine (glej Tabela 5.7). MONM zagotavlja vozili in financira storitve klicnega centra, v DU NM pa zagotavljajo voznike in njihovega koordinatorja. Sistem je odziv na pogosto izraženo potrebo upokojencev in invalidov po zagotavljanju prevozov in nadaljevanje politik podpore starejšim občanom in trajnostnega razvoja.

Tabela 4.7: Opravljeni brezplačni prevozi v zadnjih treh letih

Leto	Št. oseb, ki je koristilo prevoz	Opravljeni km
2020	788	18.247
2021	1076	25.247
2022	1440	39.341
2023	1446	34.115

Opomba: Številke za leto 2020 bi bile višje, če ne bi prišlo do epidemije virusa SARS-CoV-2 in posledične uvedbe ukrepov za zajezitev virusa, zaradi katerih je na področju prevozov prišlo do omejitve števila potnikov.

Področje starejših obravnavajo tudi številna invalidska društva in organizacije za samopomoč. Izpostaviti velja Društvo Spominčica, ki združuje svojce obolelih z demenco, Medgeneracijsko društvo Žarek, ki skrbi za druženje starejših preko skupin za samopomoč in Društvo Šola zdravlja, ki se zaveda pomena gibanja in zdravega življenjskega sloga z organizirano vsakodnevno jutranjo vadbo za starejše.

V MONM, poleg omenjenih organizacij, za socialno ranljive skupine oz. posameznike, tako mlajše kot starejše, skrbi okrog 40 društev. Skupno nudijo prek 100 različnih aktivnosti, ki prispevajo h kakovostnejšemu bivanju občanov in občank. MONM za njihovo delovanje letno nameni okrog 300.000 EUR.

Projektni svet za področje kvalitete bivanja starejših v Mestni občini Novo mesto

V letu 2019 je s sklepom župana pričel z delovanjem Projektni svet za področje kvalitete bivanja starejših v Mestni občini Novo mesto. Svet je posvetovalno telo župana za področje kvalitete bivanja starejših v Mestni občini Novo mesto na vseh programskih področjih, ki so v neposredni pristojnosti lokalne skupnosti oz. župana ter na področjih, kjer lokalna skupnost v okviru svojih pooblastil sodeluje z državnimi organi in ostalimi organizacijami. Naloga sveta je, da spremlja, obravnava, vrednoti ter oblikuje priporočila in predloge županu glede vseh izvedbenih vprašanj na področju kvalitete bivanja starejših v Mestni občini Novo mesto. V svet so bili imenovani Adolf Zupan, občinski svetnik, Rožca Šonc, predsednica DU Novo mesto, Franci Dragan, predsednik DU Mali Slatnik, Slavko Staniša, predsednik DU Podgorje – Stopiče, Metka Wachter, predsednica Sekcije seniorjev pri GZDBK in dr. Vida Čadonič Špelič, tedanja direktorica občinske uprave MONM. Svet je aktivno deloval in si prizadeval za spreminjanje stvari na bolje, kar jim je do konca mandata v letu 2022, dobro uspevalo. Pred kratkim je bila podana pobuda za njegovo ponovno vzpostavitev.

Območno združenje Rdečega križa Novo mesto

V 21-tih krajevnih organizacijah (KORK) deluje **390 prostovoljcev**. V vseh organizirajo srečanja starejših v spomladanskem času za vse starejše od 70 let ali pa jih obiščejo na domu in jih simbolično obdarijo, ob novoletnem prazniku pa prostovoljke in prostovoljci obiščejo vse starejše od 80 let. Pomembno je, da prostovoljke in prostovoljci zaznajo pri starejših ali potrebujejo materialno ali kakšno drugo pomoč.

Socialno ogrožene starejše obiskujejo in jim nudijo pomoč v obliki hrane in finančno pomoč za kritje najnujnejših življenjskih stroškov (glej Tabeli 5.8 in 5.9). Organizirajo humanitarne akcije za urejanje stanovanjskih razmer, generalna čiščenja, urejanje okolice idr. starejšim. Zagotavljajo tople obroke v razdelilnici hrane, možnost pranja perila, uporabe kopalnice in začasne namestitve v garsonjeri, če nekdo ostane brez strehe nad glavo. Preko OZRK NM vključujejo starejše na brezplačno letovanje na Debelem rtiču. Večkrat starejši potrebujejo večkratno pomoč in spremljanje pri urejanju socialno-varstvenih in drugih pravic, urejanje zdravstvenih storitev in spremstvo, ki ga zagotavljajo strokovne delavke, še posebej, če starejši nimajo svojcev. V vseh postopkih sodelujejo tudi s centrom za socialno delo in si razdelijo naloge pri pomoči starejšim v hudih socialnih situacijah.

Tabela 4.8: Paketi pomoči, razdeljeni starejšim od 65 let za leta 2021, 2022 in 2023

Vrsta pomoči	2021	2022	2023

Mesečna pomoč	192	124	136
*Izredna pomoč	234	270	274
Skupaj	426	394	410

Opomba: *izredna pomeni, da prejmejo pomoč 3-4-krat letno

Tabela 4.9: Število razdeljenih paketov donirane hrane za leta 2020, 2021 in 2022

Leto	Moški 18 do 65 let	Moški nad 65 let	Ženske 18 do 65 let	Ženske nad 65 let	Skupaj
2021	1050	171	1328	373	2922
2022	689	282	1567	595	3133
2023	748	306	1701	647	3402

V Medgeneracijskem središču OZRK NM vsak dan organizirajo eno aktivnost, ki je brezplačna in s tem ohranjajo socialne stike (druženja, tečaje, vadbe, predavanja, sestanke, seminarje in razgovore).

S projektom telefonsko družabništvo (pomoč mladih starejšim) je OZRK NM pričelo leta 2020 z namenom, da vzpostavijo telefonske stike s starejšimi, ki so osamljeni. Pri projektu sodelujejo tudi srednje šole, Gimnazija Novo mesto in Šolski center Novo mesto. Namen je premagovanje osamljenosti starejših, razvijanje medgeneracijskega sodelovanja, komunikacijskih spretnosti, sočutja, solidarnosti ... Poteka v obliki telefonskih klicev ali obiskov. Pri projektu sodeluje **45 udeležencev (20 prostovoljcev, 22 starejših, 3 strokovni delavci) in prav toliko starejših oseb.**

Na OZRK NM ugotavljajo, da so starejši bolj revni, ostajajo dolgo doma, tudi zato, ker je premalo mest v institucionalnem varstvu. V manjših krajih je pomanjkljiva tudi pomoč na domu. Največkrat so slabo mobilni, nimajo lastnega prevoza, če živijo izven urbanih naselij, se spopadajo z slabimi povezavami javnega prevoza. Nekateri živijo v slabih razmerah, brez svojcev in socialne mreže, ki jim lahko pomagala, da bi ohranjali stike z okolico in družbo. Starejši od 65 let živijo doma, so sami, nimajo svojcev ali pomanjkljivo socialno mrežo, niso vključeni v oskrbo s hrano ali pomoč na domu. Njihovo življenje je največkrat omejeno na bivanje v stanovanju ali bližnji okolici hiše, ker so gibalno omejeni, velikokrat se srečujejo z začetnim stanjem demence. Prisoten je strah, ki je pogojen tudi z nastalo situacijo pojava epidemije, v kateri spadajo med najbolj ogrožene skupine. Epidemija je izpostavila še več problemov starejših, saj bi brez organizirane vsestranske pomoči, pomoči pri gospodinskih opravilih in dostavi hrane, zdravil, spremstva, svetovanja, obiskovanja in pogovorov, težko preživeli. Na terenu opažajo, da starejši vse bolj potrebujejo stalno pomoč in spremljanje pri urejanju socialnovarstvenih pravic, urejanju zdravstvenih storitev in spremstvo, informiranje itd. Starejši ne poznajo zakonodaje in možnih pravic, ki jim pripadajo s področja sociale in zdravstva. Srečujejo se tudi z uporabniki, ki imajo težave z duševnim zdravjem in težave z odvisnostjo od alkohola. Vse več je ljudi, ki jih pesti prepuščenost samemu sebi kot tudi prisotnost duševnih bolezni ali odvisnosti od alkohola. Srečujejo se tudi z uporabniki, ki bivajo v popolnoma neurejenih življenjskih pogojih.

Nujna je krepitev kadra, ki izvajajo programe za starejše. Število starejših se večja, prav tako število starejših, ki ostajajo doma. Generaciji, ki skrbi za starejše, se podaljšuje delovna doba, kar pomeni, da bo čedalje več starejših prepuščenih sami sebi. Pomoč na domu je omejena predvsem na najnujnejšo nego, zmanjka pa socialne oskrbe. Tukaj lahko vskočijo NVO, ki organizirajo humanitarne akcije in pomagajo s prostovoljci.

MONM za njihovo delovanje letno nameni okrog 50.000 EUR.

Škofijska Karitas Novo mesto

Pri Škofijski Karitas Novo mesto starejšim dvakrat letno nudijo pomoč pri plačilu položnic za najnujnejše življenjske stroške. Poleg tega se jim pomaga tudi v akciji Kurjava z nakupom drv za ogrevanje. Nudeni so jim mesečni prehranski paketi, paketi EU hrane in oblačila ter brezplačna izposoja medicinskih in ortopedskih pripomočkov. Pogosta osrednja stiska starostnikov je osamljenost, zato je starejšim dosegljiva psihosocialna pomoč z načrtom, spremljanjem, svetovanjem, informiranjem, usmerjanjem in razbremenilnimi pogovori. Prostovoljci si prizadevajo vzpostavljati socialne mreže, pomagajo pri hišnih opravilih, družabništvu, delavnicah ročnih spretnosti, izletih. Izvajajo obiske na domu, pomoč pri prevozu k zdravniku in najnujnejših opravilih. Tako so v letu 2023 nudili psihosocialno pomoč 945 uporabnikom iz MONM, izvedli 105 razbremenilnih pogovorov, omogočili letovanje sedmim otrokom, omogočili letovanje družinam (13 oseb), nudili finančno pomoč 77 gospodinjstvom ter materialno pomoč (hrana ali obleka) 14 gospodinjstvom. V okviru akcije ŠOLA so 24 otrokom pomagali pri nakupu šolskih potrebščin, v okviru akcije KURJAVA pa pomagali 23 gospodinjstvom pri nakupu kurjave.

Pogosta potreba starejših je ponovno pridobiti občutek vrednosti, uporabnosti. Z izobraževanjem in vključevanjem starostnikov v prostovoljski program omogočajo aktivnim starejšim ponovno odkriti njihovo vrednost, kvaliteto in uporabnost v okviru njihovih zmožnosti.

Starejše vključujejo v vse segmente prostovoljskega dela, trenutno je teh okrog 50, in jih izobrazijo o njihovih odgovornostih, dolžnostih ter zmožnostih. V okviru tega programa so 8 starejšim osebam omogočili vključitev v petdnevni program letovanja.

MONM za njihovo delovanje letno nameni okrog 20.000. EUR letno.

Izobraževanje odraslih – Univerza za starejše

Univerza za starejše, ki jo izvaja Razvojno izobraževalni center Novo mesto (RIC NM) je namenjena vseživljenjskemu učenju starejše generacije. Je prostovoljna, neprofitna dejavnost, kjer lahko člani želje po druženju, učenju, ustvarjanju in osebnostni rasti izpolnijo preko različnih dejavnosti. Na voljo so jim različni izobraževalni programi, delavnice, srečanja in druženja ob različnih priložnostih. Pogoji za članstvo je izpolnjena pristopna izjava in plačilo članarine za koledarsko leto. Član lahko postane vsak upokojenec ali »pripravnik« na upokojitev in s tem dobi pravico do udeležbe na brezplačnih četrtkovih srečanjih, drugih brezplačnih programih in delavnicah (npr. Skrbimo za svoje zdravje, Krepimo sive celice, Živimo radostno in ustvarjalno) kot tudi plačljivih programih (neprofitna kotizacija). Letno RIC NM izvede cca. **300 ur programa za več kot 250 članov, starejših od 65 let.** Več kot **90 % članov oz. udeležencev prihaja iz Mestne občine Novo mesto.**

V zadnjih letih se v okviru programskega odbora, ki se sestaja v okviru univerze, pojavlja tendenca po daljših programih oziroma po vzpostavitvi študijskih sekcij. Gre za konstantna

srečanja vse leto na določeno tematiko. V okviru Univerze za starejše bi lahko vzpostavili vsaj 8 sekcij oziroma programov npr. za področje kreativnosti, zdravja in zdrave prehrane, jezikov, rekreacije in pohodništva, plesa in glasbe, branja, umske telovadbe, računalništva, umetnostne zgodovine ipd., ki bi delovale 10 mesecev/ leto, vsakih 14 dni.

Ravno tako je s strani starejših veliko povpraševanje po tečajih na področju IKT tehnologije, tako po začetnih kot tudi obnovitvenih tečajih. Zaradi vse bolj informacijsko usmerjene družbe so starejši primorani uporabljati IKT tehnologijo. Izredno dobro so bili v letu 2021 sprejeti tečaji IKT v obsegu 210 ur za več kot 60 udeležencev, ki so se izvajali po različnih društvih upokojencev znotraj MONM in bili financirani s strani MONM.

5 KLJUČNE USMERITVE RAZVOJA LOKALNE POLITIKE AKTIVNEGA STARANJA

Dolgoživa družba je pojav, ki je v zadnjih letih v polnem razmahu. V zadnjih desetih letih se je samo v MONM število oseb, ki so vstopile v obdobje, v katerem veljajo za starostnike, povečalo za skoraj 30 odstotkov. Odziv na ta temeljni izziv naše družbe je zato potreben na vseh področjih, ki urejajo ta vprašanja. Dolgoživa družba postavlja tudi etična vprašanja o dostojanstvu v starosti, pravičnosti v porazdelitvi resursov ter vlogi družbe pri podpiranju in vključevanju vseh generacij. Kako se soočiti s staranjem družbe na način, ki bo spodbujal aktivno in kakovostno življenje za vse? To so zapletena vprašanja prihodnosti, ki jih bomo zmogli reševati zgolj z interdisciplinarnim pristopom, saj je dolgoživa družba v svojem bistvu interdisciplinarni fenomen (Slovensko sociološko združenje, 2023). Ključne usmeritve razvoja lokalne politike aktivnega staranja se tako osredotočajo na ustvarjanje okvirja, ki omogoča starejšim, da ostanejo aktivni, zdravi in samostojni čim dlje, hkrati pa vidni, spoštovani in polno vključeni člani naše skupnosti. Temelj okvirja predstavljajo prizadevanja za vzpostavitev učinkovitega sistema, ki bo naslavljal vse potrebe te ciljne skupine, sistem pa je potrebno zastaviti vsebinsko celovito in podpreti s kadrovskimi in finančnimi resursi, hkrati pa tudi prostorsko, kar bo omogočalo doseganje starejše populacije na vseh koncih naše skupnosti, hkrati pa spodbudilo njihovo druženje, izobraževanje in vključevanje v družbeno dogajanje. Starejše načrtujemo ob tem opolnomočiti z zagotavljanjem celovitih informacij in opremiti z znanjem, da bodo znali do njih dostopati prek različnih kanalov, nenazadnje tudi s pomočjo sodobne tehnologije in tako sami skrbeli za zvišanje kakovosti svojih življenj. Na področju bivanjskih razmer moramo v obzir vzeti njihove spremenjene bivanjske potrebe in jih prilagajati na način, ki jim bo omogočil neodvisnost, oskrbo v udobju lastnega doma in dostopnost do nujno potrebnih aspektov javnega življenja, obenem pa razbremenjeval družbo in sisteme lokalne samouprave. Vsekakor za kakovostno in izpolnjujočo starost velja, da je osnova dobra kondicija tako psihičnega kot fizičnega počutja. Zdravje in dobro počutje sta ključna za kakovostno staranje in funkcionalno samostojnost, psihosocialna kondicija pa za preprečevanje izolacije in depresije, ki lahko spremljata staranje. Ukrepi na tem področju morajo upoštevati spremenjene telesne in duševne potrebe ter omogočiti kakovostno podporo zdravstvenih storitev. Skozi spodbujanje družbenega udejstvovanja, neformalnega izobraževanja in vključevanja v delo tudi po upokojitvi, gradimo zavedanje o pomenu vseživljenjskega učenja in usposabljanja, ki krepí občutek pripadnosti in smiselnosti življenja. Prek krepitve vsebin, možnosti za prostovoljsko ali pogodbeno delo in ozaveščanja o obstoju vseh priložnosti v družbi dosegamo zavedanje o nujnosti ohranjanja nadaljnje aktivne vključenosti, kar se bo odrazilo v opolnomočenih ter kognitivno in telesno čilih aktivnih starostnikih. V tem času se mnogi ljudje osredotočajo na uživanje v hobijih, potovanjih, preživljanju časa s družino in prijatelji ter iskanju novih priložnosti za učenje in rast. Na duševne in socialne sposobnosti starejših ter stabilno čustveno ravnovesje zato prav tako vpliva ponudba vsebin na področju kulture, ustvarjalnosti in preživljanja prostega časa, prek katerih jih lahko podpremo na poti samorealizacije, odkrivanja neuresničenih potencialov in iskanju novega smisla v tretjem življenjskem obdobju.

6 STRATEŠKI CILJI IN UKREPI

Strateški cilji in ukrepi ter področja, na katerih jih opredeljujemo, so pripravljeni na podlagi analize demografskih podatkov, trenutnega stanja in sestankov z delovno skupino, ki je zajemala vse deležnike, ki delujejo za starejše in s starejšimi. Cilji in ukrepi so zastavljeni tako horizontalno (se smiselno dotikajo vseh področij) kot vertikalno (naslavlja samo določeno področje). Vsak cilj nameravamo dosegati vsaj z enim ukrepom, ki je v strategiji obravnavan vsebinsko in časovno ter ima opredeljene kazalnike, s katerimi bomo lahko preverjali doseganje ciljev in nosilce ukrepov oz. izvajalce, odgovorne za njihovo izvedbo. Obseg informacij je, glede na naravo dokumenta, omejen, ukrepi oz. posamezne aktivnosti znotraj posameznih ukrepov pa bodo detajlno obdelani v vsakokratnih izvedbenih načrtih.

Kot navedeno in kot je praksa v drugih strategijah MONM, politike aktivnega staranja zaradi preglednosti in jasnosti zastavljenih ciljev delimo na vertikalne in horizontalne. Vertikalne predstavljajo pomembna področja, na katerih si zastavljamo vsebinsko ločene cilje in predlagamo ukrepe, s katerimi si obetamo doseči cilje in zastavljene kazalnike. Horizontalne pa so tiste, katerih cilji in ukrepi segajo bodisi čez nekatera bodisi čez vsa področja vertikalnih politik aktivnega staranja. Prva dva strateška cilja in ukrepe smo tako opredelili na dveh izjemno pomembnih področjih, to sta: vzpostavitev centralnega sistema skupnostnih storitev, ki bo zastavljen kot skupno voden proces združevanja istovrstnih storitev ter opolnomočenje starejših skozi podporo ponudnikom vsebin, izvajanje celovitega informiranja in dopolnjevanje teh vsebin glede na njihove izražene potrebe in strokovne smernice. Izpostavljamo ju pred cilji in ukrepi, vezanimi na posamezne vertikalne politike, saj segata čez vsa ta področja. Predstavljata okvir za izvedbo drugih ukrepov ter doseganje zastavljenih ciljev.

CILJ 1: Vzpostavitev Sistema skupnostnih storitev za višjo kakovost življenja

Ukrep 1.1: Vzpostavitev Sistema skupnostnih storitev

Opis ukrepa

Kot temeljni ukrep strategije, ki se povezuje s cilji in ukrepi na ostalih področjih, smo opredelili vzpostavitev **Sistema skupnostnih storitev**. Gre za skupno voden proces združevanja, načrtovanja, izvajanja in vrednotenja istovrstnih storitev, namenjenih ohranjanju samostojnosti, zdravja, socialne vključenosti in splošne blaginje starejših v občini, ki jih izvajajo javne državne in lokalne institucije ter nevladne organizacije. Organizacija in upravljanje skupnostnih storitev na lokalni ravni bo omogočilo boljše razumevanje in reševanje specifičnih potreb in izzivov, s katerimi se soočamo v lokalnem okolju ter hitrejše in bolj prilagojene odzive na te potrebe. MONM ima kot regijsko središče že danes razvitih veliko najrazličnejših programov za starejše na številnih področjih, na območju namreč delujejo številne javne državne in lokalne institucije, zelo aktivna pa je tudi mreža nevladnega sektorja. V zagonski fazi projekta je predvidena vključitev naslednjih storitev:

- brezplačni prevozi starejših in invalidov Rudi ter brezplačni prevoz v mestnem jedru in okolici Leon,
- subvencioniranje toplega obroka za starejše in invalide, ki živijo pod pragom revščine,
- subvencioniranje storitve e-oskrbe oz. storitve socialnega servisa varovanja na daljavo,
- koordinacija in podpora programom nevladnih in humanitarnih organizacij, namenjenih starejšim ter medgeneracijskih središč,
- storitve celovitega informiranja in svetovalne podpore glede možnosti, ki so v lokalnem okolju že na voljo.

V sklopu sistema bo prav tako zagotovljeno povezovanje s Sistemom lokalne blaginje in načrtovano mrežo krajevnih točk, ki bodo služile kot podpora sistemu po bolj oddaljenih krajih v občini. To bo hkrati olajšalo dostop do informacij o stanju na terenu, kar bo omogočilo boljšo identifikacijo potreb in v naslednji fazi projekta kreiranje ustreznih ukrepov ter uvedbo novih, ciljno usmerjenih storitev. Sistem bo v svoji končni obliki lahko združeval široko paleto dejavnosti, kot so dnevni center z informacijsko točko, prevozne storitve, koordinacijo storitev dolgotrajne oskrbe, prostovoljstva, pripravo toplih obrokov, pralnico, telefonsko pomoč, svetovalne storitve, podporne storitve paliativne oskrbe, zagotavljanje izobraževalnih, športnih in kulturnih dejavnosti ter druge storitve. Obenem v nadaljnjih letih v sklopu sistema dopuščamo možnost vzpostavitve bivanjske skupnosti, kar pomeni obliko skupnostnega bivanja, v kateri stanovalci ohranjajo določeno avtonomijo, hkrati pa soupravljajo skupno življenje in souporabljajo bivalni prostor, okolico, skupnostne vrtove ipd.

V sklopu sistema je predvidena vzpostavitev certificiranja za zunanje ponudnike oz. izvajalce sorodnih storitev, ki bodo delovali kot podaljšana roka sistema. Skozi vzpostavljen postopek certificiranja bo omogočeno usmerjanje izvajalcev k izvajanju relevantnih in kakovostnih storitev, skladno s potrebami lokalnega okolja ter spremljanje kakovosti izvajanih storitev. Za potrebe strokovnega spremljanja, evalvacije in razvoja postopka za pridobitev certifikata bo imenovana strokovna komisija.

Časovnica ukrepa

- junij 2025: vzpostavitev delovne skupine in začetek priprave načrta za vzpostavitev Sistema skupnostnih storitev

- februar 2026: potrditev načrta in začetek izvajanja
- februar 2027– 2035: letna potrditev načrta

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Vzpostavljen sistem	0	1	1
Skupno št. vključenih organizacij	5	15	35
Skupno št. vključenih storitev	5	15	35
Delež vseh starejših v MONM, letno vključenih v storitve	50 % (na letni ravni)	70 % (na letni ravni)	85 % (na letni ravni)

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

Ukrep 1.2: Plemenitenje košarice skupnostnih storitev z nadstandardnimi storitvami

Opis ukrepa

S krepitevijo košarice skupnostnih storitev načrtujemo razširitev in izboljšanje nabora obstoječih storitev, ki so že na voljo v skupnosti in bodo uporabnikom v začetku na voljo v sklopu Sistema skupnostnih storitev. Skladno z analizo obstoječih in detekcijo novih potreb bo izvedena implementacija dodatnih, nadstandardnih storitev, po potrebi tudi v sodelovanju z vključevanjem novih partnerjev, z usposabljanjem osebja, izboljšanjem infrastrukture in uvedbo novih tehnologij.

Časovnica ukrepa

- september 2026: evalvacija obstoječih storitev Sistema skupnostnih storitev in izvedba analize potreb med obstoječimi in potencialnimi uporabniki
- november 2026: načrt uvedbe novih storitev skladno z rezultati analize
- 2027 do 2035: uvedba novih storitev

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. novih storitev	0	3	5

Odgovorni nosilec ukrepa

Sistem skupnostnih storitev

Ukrep 1.3: Oblikovanje mreže podpore po krajevnih skupnostih Mestne občine Novo mesto

Opis ukrepa

Podobno kot pri mladinski infrastrukturi je tudi v sklopu naslavljanja potreb starejših nujno razmišljati o uporabi krajevnih središč druženja in izmenjevanja informacij ter pridobivanju novih znanj na mikrolokacijah naselij in sosesk. Tako si obetamo kot logično nadaljevanje vzpostavitve centralnega Sistema skupnostnih storitev in v sodelovanju s krajevnimi

skupnostmi, ki predstavljajo pomemben člen za detekcijo in posredovanje potreb, oblikovati mrežo podpore po krajevnih skupnostih na območju MONM. Cilj takšne mreže je okrepiti povezanost v skupnosti, povečati dostopnost storitev ter zagotoviti hitro in učinkovito odzivanje na potrebe starejših posameznikov, zlasti tistih, ki so v manjših krajih bolj izolirani. Mreža bo v začetku vključevala obstoječa krajevna družabna središča v zadružnih oz. krajevnih domovih in drugih prostorih, ki so se v zadnjih letih ob podpori MONM izoblikovali oz. prenovili v krajevnih skupnostih (Brusnice, Bučna vas, Dolž, Gabrje, Karteljevo, Ločna – Mačkovec, Majde Šilc, Mestne njive, Prečna, Regrča vas, Stopiče, Uršna sela, Žabja vas). V času trajanja strategije jim bomo priključevali preostale lokacije in si prizadevali v mrežo vključiti vse krajevne skupnosti. Na teh točkah, ki temeljijo na specifičnih potrebah lokalnega prebivalstva, se bodo starejši še bolj načrtovano povezovali med seboj in z drugimi generacijami ter se udeleževali njim prilagojenih programov. Člani skupnosti bodo povabljeni k sodelovanju, bodisi kot prostovoljci, koordinatorji ali odjemalci vsebin. Glede na prepoznane potrebe po vsebinah, bodo v krajevnih točkah ob koordinaciji in finančni podpori Sistema skupnostnih storitev z vsebinami sodelovali gostujoči izvajalci vsebin. Kot navedeno, krajevne točke postanejo tudi kanali za hiter prenos informacij in potreb iz mikro lokalnega okolja, ki ga sicer iz zgolj centralno upravljanega sistema težje dosegamo, ga pa ne smemo spregledati, saj se ravno tu nahaja največji delež socialno izključenih starejših oseb. Krajevne točke jim bodo omogočile, da se vključijo v skupnost in pridobijo podporo, ki jo potrebujejo. Delovanje mreže bo treba redno spremljati, da se ugotovijo uspehi, izzivi in potrebe po prilagoditvah.

Časovnica ukrepa

- marec 2026: izdelan načrt vzpostavitve in delovanja mreže z vključitvijo obstoječih krajevnih središč oz. točk
- maj 2026: potrditev načrta in začetek izvajanja
- maj 2027: evalvacija delovanja mreže
- december 2027: izdelan načrt za vzpostavitve naslednjih krajevnih točk
- 2028 do 2035: odprtje naslednjih krajevnih točk
- september 2035: evalvacija delovanja mreže krajevnih točk

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. krajevnih točk v mreži	13	18	23

Odgovorni nosilci ukrepa

MONM in KS

CILJ 2: Višja stopnja opolnomočenja ciljnih skupin prek informiranja in povečevanja priložnosti za družbeno udejstvovanje

Ukrep 2.1: Vzpostavitev in koordiniranje mreže ponudnikov sorodnih vsebin na različnih področjih, izvajanje celovitega informiranja in dopolnjevanje teh vsebin glede na povpraševanje in strokovne smernice

Opis ukrepa

Na območju MONM že sedaj delujejo številne organizacije, ki pozitivno vplivajo na kakovost življenja starejših v občini in nudijo veliko najrazličnejših programov na številnih področjih.

Namen vzpostavitve mreže ponudnikov s skupnim letnim programom ponudbe je identificirati in povezati organizacije, ki ponujajo istovrstne oz. sorodne dejavnosti za starejše in jih po posameznih vsebinskih področjih uskladiti v skupen letni program aktivnosti. Za vsako področje bo imenovan nosilec, ki bo povezoval in omogočal sodelovanje vseh akterjev.

Vzpostavitev skupnega letnega programa ponudbe načrtujemo vsaj na naslednjih področjih:

- **REKREACIJA:**

Telesna dejavnost je za starejšo populacijo izjemnega pomena, saj ji omogoča kakovostnejše življenje. Telesno dejavni starostniki lažje opravljajo vsakodnevne opravke, imajo manj tveganja za padce zaradi izgube ravnotežja in so na splošno vitalnejši od telesno nedejavnih vrstnikov. Za njih je najpomembneje, da šport doživijo skupaj z druženjem, saj jim pogosto primanjkuje socialnih stikov. V MONM je že danes na voljo veliko programov, ki ponujajo pestro in kakovostno športno ponudbo za starejše in zagotavljajo trajnost do ljudi in do okolja. Sem sodijo predvsem društva upokojencev in športna društva.

- **IZOBRAŽEVANJE:**

Cilj te koordinacije je povezati različne ponudnike, kot so javni zavodi in nevladne organizacije za učinkovito pripravo in izvajanje kakovostnih izobraževalnih programov za starejše. Udeležba starejših na izobraževalnih aktivnostih v občini, ki so prilagojeni njihovim interesom in potrebam, je ključna za spodbujanje vseživljenjskega učenja in aktivnega staranja.

- **KULTURA IN USTVARJALNOST:**

Kultura, ustvarjalnost in prosti čas starejših so dejavniki, ki vplivajo na duševne in socialne sposobnosti starejših ter vzdržujejo čustveno ravnovesje. Starejši so pogosto vključeni v različne kulturne dejavnosti, kot so obiskovanje gledališč, muzejev, koncertov ali sodelovanje v lokalnih kulturnih društvih. Prav tako so ustvarjalni, s čimer realizirajo svoje (morda doslej neuresničene) potenciale in talente ter krepijo občutek smisla in lastne vrednosti.

Dobra informiranost posameznika o možnostih, ki so mu na voljo v lokalnem okolju, je ključna za njegovo večjo opolnomočenost in zviševanje lastne kakovosti življenja. Da bi mreže akterjev dosegle čim širšo javnost, je zato potrebno pripraviti učinkovito promocijsko kampanjo, opredeliti komunikacijske cilje, kanale in orodja, s katerimi bomo dosegali ciljne javnosti. Skupen letni program bo dostopen v fizični obliki (npr. brošure, občinsko glasilo) in na spletu (spletne strani, družbena omrežja). Prav tako je treba o programu obveščati prek lokalnih medijev, družbenih omrežij in prek neposrednega nagovarjanja ciljnih skupin. Pomembno bo povezovanje s krajevnimi skupnostmi, saj lahko te igrajo vlogo pri ozaveščanju občanov o ponudbi aktivnosti in sodelujejo pri organizaciji prek mreže krajevnih točk Sistema skupnostnih storitev.

Prav tako bo nujno redno preverjanje, katere vsebine so najbolj iskane in potrebne, hkrati pa spremljanje sodobnih strokovnih smernic. Skladno s tem se izvede obdobjno pripravljane relevantnih vsebin oz. razširitev obstoječih programov in projektov. Preverjanje vsebin se izvaja v okviru Sistema skupnostnih storitev in vzpostavljene mreže krajevnih točk.

Časovnica ukrepa

- oktober 2025: izdelan načrt za vzpostavitev mreže akterjev po posameznih področjih in identifikacija nosilcev
- december 2025: pripravljen letni program in komunikacijski načrt
- januar 2026–2035: letna potrditev in izvajanje programa ponudbe in komunikacijskega načrta

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. vključenih organizacij	40	50	60
Skupno št. aktivnosti	200	220	230
Delež uporabnikov aktivnosti (glede na celotno populacijo starejših v MONM)	50 %	65 %	75 %
Pripravljen komunikacijski načrt	0	1	1
Število celovitih informiranj, izvedenih po komunikacijskih kanalih z največjim dosegom, na letni ravni	2	2	2
Delež starejših v MONM, ki je seznanjen z aktivnostmi za starejše	100 %	100 %	100 %

Odgovorni nosilci ukrepa

MONM, Zavod Novo mesto, RIC NM

Ukrep 2.2: Podpora programom in projektom za starejše v okviru občinskega sofinanciranja delovanja organizacij

Opis ukrepa

Z opredelitvijo namenskega področja sofinanciranja programov in projektov za starejše v okviru občinskega razpisa za sofinanciranje delovanja organizacij bomo zagotovili stabilnejši vir financiranja, ki bo namenjen izključno tej populaciji, kar bo omogočilo večjo stabilnost in kontinuiteto izvajanja programov. Prek namenskega področja želimo podpreti izvajanje programov in projektov na naslednjih področjih: rekreacija oz. športno udejstvovanje, ustvarjanje skupnostnih središč za druženje oz. medgeneracijskih prostorov, različne preventivne vsebine in aktivnosti, neformalno druženje in srečevanje, vseživljenjsko učenje, prenašanje znanj in vrednot na mlajše generacije, razvijanje potencialov starejših, dvig zdravstvene pismenosti, predstavitve različnih kultur, delavnice razvoja digitalne pismenosti, informiranje, svetovanje, pomoč pri odpravljanju in preprečevanju socialnih stisk in težav, predavanja o zdravem staranju, gibanju, prehrani, programi za mentalno zdravje in ohranjanje kognitivnih sposobnosti, digitalno in finančno opismenjevanje, preprečevanje diskriminacije na podlagi starosti (starizem) in promocija pozitivnih vrednot solidarnosti v lokalni skupnosti. Namen sofinanciranja je pripomoči k delovanju na teh področjih ter organizacije večletno podpreti pri krepitvi samostojnosti, neodvisnosti, informiranosti in samozavesti starejših s pomočjo širjenja in uvajanja vsebin.

Časovnica ukrepa

- oktober 2024--2035: objava razpisa
- januar 2028, 2031 in 2035: evalvacija ukrepa

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Št. podprtih aktivnosti, na letni ravni	100 (letno)	110 (letno)	120 (letno)

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

BIVANJSKE RAZMERE

Urejanje bivanjskih razmer starejših je izjemno pomembna tema, saj se s staranjem povečuje potreba po ureditvi prilagojenih bivalnih okolij, ki bodo naslovila spremenjene bivanjske potrebe starejših. Starejši se pogosteje soočajo z omejeno gibljivostjo in različnimi zdravstvenimi izzivi, zato je ključno, da je bivalno okolje prilagojeno njihovim potrebam. Z urejanjem bivanjskih razmer starejših lahko dosežemo, da starejši ostajajo neodvisni in vključeni v družbo, kar prispeva k njihovemu boljšemu počutju in kakovosti življenja.

Na tem področju je načrtovana tako izgradnja namenskih najemnih stanovanj, prilagojenih potrebam starejših, ki omogočajo neodvisno življenje z določenimi prilagoditvami (kot so neoviran dostop, prilagojeni kuhinjski in kopalniški prostori, širša vrata, alarmni sistemi in dvigala kot možnost osnovne pomoči in storitev, kot so oskrbovanje, varnost in zdravstveni nadzor). Poleg tega bo potrebno nasloviti tudi druge vidike prilagoditev, ki npr. rešujejo potrebe po dostopnosti zdravstvenih, bančnih in drugih storitev, izzive z osamljenostjo (kot so skupnostne in medgeneracijske oblike bivanja) in omejene finančne zmožnosti starejših (kot so subvencije za prilagoditve stanovanj, podpora pri najemninah in stroških vzdrževanja ipd.).

Področja se v naši občini že dotikamo v številnih občinskih strategijah. Glavni akterji pri urejanju bivanjskih zadev starejših v MONM so občinska uprava, Javni stanovanjski sklad Mestne občine Novo mesto, Center za socialno delo Dolenjske in Bele Krajine, območna enota Rdečega križa, ki se pri izvedbi posameznih ukrepov vseskozi povezujejo.

CILJ 3: Povečanje razpoložljivosti in dostopnosti stanovanjskih enot, prilagojenih za starejše

Ukrep 3.1: Izgradnja prilagojenih stanovanj

Opis ukrepa

Za doseganje povečanja razpoložljivosti in dostopnosti stanovanjskih enot, prilagojenih za starejše, bo MONM prek Javnega stanovanjskega sklada MONM (JSS MONM) in v sodelovanju z SSRS, NVO in drugimi investitorji izvajala investicije za zagotovitev zadostnega kakovostnega stanovanjskega fonda za starejše. MONM se bo v zvezi s pridobitvijo sredstev za izvedbo investicij v izgradnjo novih (najemnih) stanovanj prijavljala na razpise SSRS in MOP. Vseskozi bo MONM za tovrstne namene iskala tudi druge možnosti pridobivanja finančnih sredstev iz evropskih in drugih virov sofinanciranja. Predvidene investicije oz. aktivnosti ukrepa v naslednjih letih obsegajo gradnjo 20 oskrbovanih stanovanj ob Šegovi ulici v režiji NS ZPIZ, gradnjo oskrbovanih stanovanj s strani zasebnega investitorja na območju Podbreznika (investitor mora v objektu zgraditi 50 % oskrbovanih stanovanj), gradnjo 109 oskrbovanih stanovanj na območju Bučne vasi, gradnjo pribl. 30 oskrbovanih stanovanj na območju Brod-Drage.

Časovnica ukrepa

- 2025–2035: izgradnja stanovanj

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
----------	------------------	---------------	---------------

Skupno oskrbovanih prilagojenih stanovanj	št. in	50 (v gradnji)	150	180
--	-----------	----------------	-----	-----

Odgovorna nosilca ukrepa

JSS MONM, MONM

Ukrep 3.2: Dodelitev javnih najemniških stanovanj po neprofitni najemnini

Opis ukrepa

V sklopu Javnega razpisa za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem bodo starejše osebe, ki se prijavijo na razpis deležne dodatnih točk, ki so podlaga za točkovanje in s tem dodeljevanje teh stanovanj. Javni razpis za dodelitev neprofitnih stanovanj v najem se izvaja vsake dve leti. Zadnji razpis je bil v letošnjem letu, vloge so trenutno v obdelavi

Časovnica ukrepa

- 2024, 2026, 2028, 2030, 2032 in 2034: izvedba občinskega razpisa za podelitev najemniških stanovanj

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. stanovanj, dodeljenih osebam, starih 65 let in več	50	80	110

Odgovorni nosilec ukrepa

JSS MONM

Ukrep 3.3: Subvencioniranje neprofitne najemnine prilagojenega stanovanja

Opis ukrepa

S subvencioniranjem najemnin prilagojenih stanovanj olajšujemo finančno dostopnost primernih stanovanj za starejše. Pravica do subvencije najemnine je po Zakonu o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) namenjena tistim, ki nimajo zadostnih sredstev za kritje stroškov najemnine ter izpolnjujejo dohodkovne in premoženjske pogoje. Po Stanovanjskem zakonu se subvencija neprofitne najemnine določi v višini razlike med neprofitno najemnino določeno po predpisih, ki urejajo stanovanjske zadeve in ugotovljenim dohodkom, zmanjšanim za minimalni dohodek in za 30 odstotkov ugotovljenega dohodka. Subvencija se določi največ v višini 85 % neprofitne najemnine in jo krije občina.

Časovnica ukrepa

- 2025–2035: mesečno izvajanje subvencioniranja najemnin
- +

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
----------	------------------	---------------	---------------

Št. starejših s sofinancirano neprofitno najemnino, na letni ravni	40	40	40
--	----	----	----

Odgovorni nosilci ukrepa

MONM, JSS MONM, CSD DBK

Ukrep 3.4: Rentni odkup stanovanj v zameno za služnost doživljenjskega bivanja

Opis ukrepa

Rentni odkup stanovanj je koncept, ki temelji na odkupu stanovanj s strani stanovanjskega sklada, pri čemer kljub prenosu lastnine stanovalec obdrži doživljenjsko služnost prebivanja v njem in v zameno prejme bodisi enkratno izplačilo bodisi mesečno rento, ki jo lahko uporabi za izboljšanje življenjskega standarda, pokritje zdravstvenih storitev, vzdrževanje nepremičnine ali za druge nujne stroške. Hkrati pa si ohrani pravico do doživljenjskega bivanja v tej nepremičnini. Tako starejši ostanejo v svojem domu do konca življenja, medtem ko sklad pridobi lastništvo nepremičnine in po njihovi smrti začne razpolagati s stanovanjem brez omejitev. To zagotavlja občutek varnosti, neodvisnosti in kontinuitete, kar je še posebej pomembno za starejše, ki so čustveno vezani na svoj dom in okolje. Ob tem bo pomembno zagotoviti ustrezen pravni okvir in zaščito pravic starejših.

Časovnica ukrepa

- 2025: izdelan načrt aktivnosti
- 2025–2035: izvedba aktivnosti

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. odkupljenih stanovanj	0	5	5

Odgovorni nosilec ukrepa

JSS MONM

Ukrep 3.5: Zagotavljanje zamenjave stanovanj za primernejša prilagojena stanovanja

Opis ukrepa

Stanovanjski sklad iz fonda stanovanj detektira tiste, ki bi jih lahko ponudil v zamenjavo starejšim osebam z neustreznimi stanovanji glede na njihove trenutne in prihodnje potrebe. S tem jim omogočimo, da se iz svojih pogosto prevelikih ali neprilagojenih stanovanj preselijo v manjša, dostopnejša, cenejša in bolj funkcionalna stanovanja, prilagojena njihovim potrebam. Mnogi starejši namreč živijo v večjih družinskih hišah ali stanovanjih, ki so neprimerni za to starostno skupino, saj imajo več nadstropij, stopnice, težko dostopne prostore in zahtevajo veliko vzdrževanja. Zamenjava takšnih stanovanj z manjšimi in prilagojenimi enotami lahko izboljša varnost, olajša vzdrževanje in zniža stroške, hkrati pa optimizira uporabo obstoječega stanovanjskega fonda stanovanjskega sklada. Ob tem bo sklad nudil svetovanje pri odločitvah, iskanju primerne novega stanovanja in reševanju pravnih postopkov in finančnih ovir.

Časovnica ukrepa

- 2025: izdelan načrt aktivnosti
- 2025–2035: izvedba aktivnosti

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. zamenjanih stanovanj	0	1	3

Odgovorni nosilec ukrepa

JSS MONM

Ukrep 3.6: Javna najemna služba

Opis ukrepa

Javna najemna služba je v tujini že desetletja uveljavljen ukrep na stanovanjskem področju, izvaja pa jo tudi Stanovanjski sklad RS. Ob zavedanju problematike nedostopnosti primernih stanovanj za najem na območju občine, želimo z ukrepom širiti fond najemniških stanovanj, ki so posameznikom na voljo na trgu. Ciljno se usmerjamo v vzpodbujanje lastnikov praznih stanovanj, primernih za oddajo v najem, za časovno omejeno omogočanje oddajanje stanovanj v podnajem, pri čemer kot najemnik deluje stanovanjski sklad. Ciljnim skupinam je tako na voljo več najemniških stanovanj po ugodnejših cenah, lastnikom stanovanj ali hiš pa zanesljiv najemnik, redno plačilo najemnine in drugih stroškov za celotno dogovorjeno dobo najema brez tveganja nezasedenosti, prenos urejanja razmerij z najemnikom, prenos odgovornosti za tekoče in investicijsko vzdrževanje stanovanja, po potrebi pa tudi prenova stanovanja pred oddajo v najem, ki se financira s poračunom v času najema pri najemnini do izteka dobe najema.

Časovnica ukrepa

- 2025: izdelan načrt aktivnosti
- 2025–2035: izvedba aktivnosti

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. oddanih stanovanj	0	5	5

Odgovorni nosilec ukrepa

JSS MONM

CILJ 4: Ustvariti pogoje za čim daljše bivanje v domačem okolju

Ukrep 4.1: Subvencioniranje projektov odprave arhitektonskih ovir v večstanovanjskih stavbah na območju MONM

Opis ukrepa

MONM izvaja javni poziv za sofinanciranje izboljšav za odpravo arhitektonskih ovir v obstoječih večstanovanjskih objektih, s katerim stanovalcem večstanovanjskih objektov omogoča izboljšavo bivalnih razmer z izgradnjo dvigal, pri čemer je poudarek na izboljšanju življenjskih razmer starejših in drugih gibalno oviranih oseb. Ukrep bi lahko v prihodnjih letih nadgradila z razširitvijo nabora rešitev, ki odpravljajo arhitektonske ovire in s tem omogočajo bolj inkluzivno in dostopno bivanje (poleg dvigal npr. izvedbo ramp, ki omogočajo lažji dostop do vhodov, širitev preozkih vrat, kar bi omogočilo uporabo pripomočkov za gibanje, prilagoditve skupnih hodnikov, stopnišč, sanitarnih prostorov ipd.).

Časovnica ukrepa

- april 2025–2035: izvedba javnega poziva

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Št. odpravljenih ovir v sklopu tega ukrepa, na letni ravni	1	3 (letno)	3 (letno)

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

Ukrep 4.2: Promocija in subvencioniranje storitve e-oskrbe

Opis ukrepa

MONM podpira vključevanje starejših v storitve e-oskrbe, ki jih omogoča Ministrstvo za zdravje v podporo samostojnemu in varnemu bivanju na domu. Storitve oskrbe varovanja na daljavo podpira sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija, ki se namesti na domu uporabnika in mu omogoča, da lahko na enostaven in hiter način pokliče na pomoč. Pomoč mu nudi usposobljeno zdravstveno osebje v asistenčnem centru, ki mu je na razpolago 24 ur na dan. MONM prek javnega poziva omogoča sofinanciranje stroška uporabe storitve socialnega servisa varovanja na daljavo. E-oskrba sicer hkrati z **dolgotrajno oskrbo na domu** od 1. junija 2025 dalje prehaja pod okrilje izvajanja dolgotrajne oskrbe. MONM bo preučila nadaljnje potrebe po sofinanciranju storitve tudi po tem datumu.

Časovnica ukrepa

- februar 2025–2035: izvedba javnega poziva za leto 2025
- februar 2026: evalvacija in novelacija javnega poziva

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Št. uporabnikov na letni ravni (do uvedbe DO na domu)	6 (letno)	/	/
Št. uporabnikov na letni ravni (po uvedbi DO na domu)	6 (letno)	20 (letno)	40 (letno)

Odgovorni nosilec ukrepa
MONM

Ukrep 4.3: Razvoj in spremljanje javne mreže dolgotrajne oskrbe in pomoči na domu

Opis ukrepa

Občina bo v skladu z Zakonom o dolgotrajni oskrbi uresničevala svoje naloge na področju dolgotrajne oskrbe z vzpostavitvijo izvajanja storitve DO na domu, s spremljanjem izvajanja te storitve in delovanja javne mreže na območju občine. V okviru DO na domu se bodo izvajale pomoč pri osnovnih dnevnih opravilih in podpornih dnevnih opravilih ter zdravstvena nega, vezana na osnovna dnevna opravila. Pravica DO na domu je neke vrste nadgradnja obstoječe socialnovarstvene storitve pomoč na domu, saj, kot omenjeno, vključuje tudi storitve zdravstvene nege, ki so vezane na osnovna dnevna opravila. Izven sistema DO pa bo uporabnik lahko koristil tudi PND, ki jo plača sam oziroma mu uporabo sofinancira občina. Izvajanje, organizacija in sofinanciranje PND ostajajo nespremenjeni, saj se zakonodaja na tem področju ni spremenila.

Časovnica ukrepa

- do julija 2025: načrt in dogovori za vzpostavitev DO na domu, prenova pravilnika za izvajanje PND
- julij 2025: začetek izvajanja DO na domu

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Delež vključenih uporabnikov v storitve PND glede na potrebe	77 %	85 %	98 %
Delež vključenih uporabnikov v storitve DO na domu glede na potrebe	0 %	85 %	98 %

Odgovorni nosilec ukrepa
MONM

Ukrep 4.4: Štipendije za poklice na področju socialnega in zdravstvenega varstva, usmerjene na področje starejših

Opis ukrepa

Štipendije za poklice na področju socialnega in zdravstvenega varstva so lahko pomembna finančna spodbuda, namenjena pritegnitvi študentov in dijakov k izobraževanju na področjih, ki so ključna za skrb za ranljive skupine prebivalstva in hkrati kadrovsko že danes močno podhranjena. Z ukrepom si obetamo v obliki štipendiranja v sodelovanju s ključnimi državnimi institucijami, ki delujejo na področju socialnega in zdravstvenega varstva, podpreti izobraževalne procese posameznikov, vpisanih v izobraževalne programe na srednješolski in visokošolski ravni, kjer kronično primanjkuje kadra (bolničarji – negovalci, medicinske sestre, zdravstveni tehniki, socialni delavci, socialni gerontologi, delovni terapevti, fizioterapevti in drugi poklici, ki so in bodo v prihodnje ključni za zagotavljanje ustrezne socialne in zdravstvene

oskrbe). Štipendiranje se izvaja v sodelovanju z drugimi občinami v regiji in v dogovoru z institucijami, ki bodo razpisale štipendije, pri čemer se štipendiste, ki jih sofinancira MONM, med prakso in po zaključku študija zaveže k delu v organizacijah na območju MONM.

Časovnica ukrepa

- 2025–2035: udeležba pri sofinanciranju štipendij

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. štipendistov	0	15	30

Odgovorni nosilci ukrepa

MONM, DSO NM, ZD NM, SB NM

ZDRAVJE IN DOBRO POČUTJE

Zdravje in dobro počutje sta ključna za kakovostno staranje in vključujeta več dejavnikov, ki vplivajo na telesno, duševno in socialni položaj starejših oseb. S staranjem se povečuje tveganje za kronične bolezni, pri čemer so redna telesna dejavnost, zdrava prehrana in preventivni zdravstveni pregledi pomembni za ohranjanje telesnega zdravja in funkcionalno samostojnost, psihosocialna podpora pa za preprečevanje izolacije in depresije, ki lahko spremljata staranje. Za starejše je pomembno celovito obravnavanje, ki upošteva telesne in duševne potrebe, s kakovostno podporo zdravstvenih storitev.

CILJ 5: Izboljšanje in vzdrževanje zdravja starejših

Ukrep 5.1: Promocija in dopolnitev vsebin za starejše v okviru Zdravstveno vzgojnega centra Novo mesto in Centra za duševno zdravje za odrasle

Opis ukrepa

Zdravstveno vzgojni center (ZVC), ki deluje pod okriljem ZD NM, izvaja programirano in neprogramirano zdravstveno vzgojo za celotno populacijo na določenem gravitacijskem območju. Zdravstveno vzgojne delavnice izvajajo v prostorih zdravstvenega zavoda, šolah, vrtcih, delovnih organizacijah, društvih in v lokalni skupnosti. Aktivnosti so usmerjene v izobraževanje, ozaveščanje in svetovanje v zvezi z zdravim načinom življenja ter aktivno pomoč posameznikom pri ohranjanju zdravega načina življenja ali pri spremembi tveganih življenjskih navad. Program, ki je namenjen odraslim, sestavljajo tako enkratne brezplačne delavnice, ki jih je možno obiskati brez napotitve, kot večkratna srečanja, za katere je potrebna napotitev zdravnika na osnovi rezultatov preventivnega pregleda, pri katerem je odkrita morebitna prisotnost dejavnikov tveganja za nastanek nenalezljivih kroničnih obolenj.

Prav tako je v začetku septembra 2024 pod okriljem ZD NM začel delovati **Center za duševno zdravje za odrasle**, ki bo obravnaval starejše, in sicer prek napotitve zdravnika ali direktnega naročanja. V tim Centra za duševno zdravje sta vključena psihiatra, specialistka klinične psihologije in medicinski sestre.

V sodelovanju z MONM bo ZD NM poskrbel za načrtovano ozaveščanje starejših o možnostih obiskovanja delavnic ZVC in si prizadeval za povečanje udeležbe starejših na teh delavnicah. MONM bo prek Sistema skupnostnih storitev poskrbela za detekcijo morebitnih tem, ki še niso del teh delavnic in si prizadevala za njihovo vključitev. Prav tako bo MONM skupaj z ZD NM skrbela za načrtovano ozaveščanje o novo vzpostavljenem Centru za duševno zdravje odraslih.

Časovnica ukrepa

- junij 2025: pripravljen načrt aktivnosti in komunikacijski načrt ter začetek izvajanja
- september 2025–2035: letna potrditev in izvajanje načrtov

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Št. starejših, prisotnih na	15	20	30

posamezni delavnici ZVC			
Št. delavnic ZVC, prednostno namenjenih starejšim, na letni ravni	5 (letno)	6 (letno)	8 (letno)

Odgovorna nosilca ukrepa
ZD NM, MONM

Ukrep 5.2: Povečana prisotnost Zdravstveno vzgojnega centra Novo mesto na terenu

Opis ukrepa

ZVC zdravstveno vzgojo izvaja tudi na terenu, v obliki delavnic za posamezne ciljne skupine, ki pa so s strani starejših slabo zaznane in obiskane. Načrtujemo, da bi mobilni tim ZVC okrepili, in sicer na način, da bi organizacije, ki delujejo na področju preventivne zdravstvene vzgoje, skupaj z ZVC povezali v mrežo, ki bi oblikovala skupni letni program delovanja, njegovo izvedbo pa podprla z načrtovano komunikacijsko kampanjo. Pri tem bo nujno povezovanje z mrežo krajevnih točk Sistema skupnostnih storitev, ki bodo sodelovale pri zagotavljanju lokacij za terensko prisotnost, detekciji potrebnih tem in obveščanju potencialnih uporabnikov. Pred začetkom delovanja mobilnega tima je potrebno identificirati vse potencialne akterje in koordinacijski organ, pripraviti načrt aktivnosti in po potrebi zagotoviti vir financiranja.

Časovnica ukrepa

- september 2025: pripravljen načrt aktivnosti in komunikacijski načrt ter začetek izvajanja
- september 2025–2035: letna potrditev in izvajanje načrtov

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Št. starejših, prisotnih na posamezni terenski delavnici ZVC	10	15	20
Št. izvedenih terenskih delavnic za starejše, na letni ravni	7 (letno)	15 (letno)	20 (letno)

Odgovorna nosilca ukrepa
ZD NM, MONM

Ukrep 5.3: Odprava arhitektonskih in sistemskih ovir dostopnosti do zdravstvenih storitev za starejše

Opis ukrepa

Fizične in sistemske prilagoditve so nujne za zagotavljanje enakopravnega in učinkovitega dostopa do zdravstvene oskrbe, saj starejši pogosto potrebujejo prilagojen pristop zaradi

fizičnih, kognitivnih in socialnih izzivov, s katerimi se soočajo. Fizične prilagoditve zajemajo spremembe v infrastrukturnem in prostorskem oblikovanju zdravstvenih ustanov (npr. dostopnost vhodov in notranjih prostorov, dvigala in klančine, prilagojene čakalnice in sanitarni prostori, označbe in usmerjanje, zvočni in svetlobni signali, posebna parkirna mesta) ter prilagoditve sistema (digitalne rešitve, ustrezno zagotavljanje informacij ipd.). Ob dejstvu, da obstoječa zdravstvena infrastruktura in objekti v našem okolju niso bili vedno zasnovani z upoštevanjem potreb starejših in drugih funkcionalno oviranih oseb, MONM načrtuje pripravo podrobnejše analize, v kateri bi natančneje opredelili, kje so najpomembnejše točke, ki morajo biti dostopne ter katere so najbolj težavne ovire pri dostopanju do njih. V povezavi s tem bo MONM vzpostavila fond namenskih sredstev za odpravljanje teh ovir in zavode, katerih ustanoviteljica ali soustanoviteljica je, povabila k prijavi na poziv. Obenem bo državne in zasebne institucije spodbudila k odpravi ovir na območjih, ki niso v občinski lasti in upravljanju.

Časovnica ukrepa

- oktober 2025: izdelana analiza
- januar 2026–2035: izvedba javnega poziva

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. na novo odpravljenih ovir v sklopu tega ukrepa, na letni ravni	0	1 (letno)	1 (letno)

Odgovorni nosilci ukrepa

MONM

CILJ 6: Dvig psihofizične kondicije starejših

Ukrep 6.1: Vzpostavitev namenskih športno-rekreativnih površin

Opis ukrepa

Vzpostavitev namenskih športno-rekreativnih površin za starejše se osredotoča na spodbujanje telesne aktivnosti, ravnotežnih in gibalnih sposobnosti, krepitev mišic in izboljšanje splošnega počutja starejših. Ponuja varne in prilagojene površine, kjer se starejši lahko gibljejo in skrbijo za svoje zdravje. Površine so oblikovane tako, da zmanjšujejo tveganje za padce in poškodbe, ter so dostopne za vse. MONM namerava tudi v prihodnjih letih na različnih lokacijah nameščati fitnes opremo na prostem, ki je prilagojena starejšim, prostore za družabno-rekreativne igre, kot so balinanje, štrbunk, petanka ali šah na prostem, počivališča v senci, mehke podlage in ustrezno osvetlitev površin. V načrtu je prav tako izvedba igrišč, namenjenih prednostno starejšim z inovativnostjo naprav, ki spodbujajo različne načine gibanja s poudarkom na ravnotežju, gibljivosti in moči.

Časovnica ukrepa

- november 2025: identifikacija lokacij za umestitev fitnes naprav, prostorov za družabno-rekreativne igre in namenskih igrišč
- junij 2026–2035: izvedba aktivnosti

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Prostor in oprema za izvedbo petanke za vsa društva	10	10	10
Oprema za štrbunk za vsa društva	10	10	10
Skupno št. balinišč	10	12	14
Skupno št. igrišč z napravami za razgibavanje (starejših)	19	21	23
Skupno št. igrišč, namenjenih prednostno starejšim	0	1	2

Odgovorni nosilci ukrepa

MONM

Ukrep 6.2: Promocija vrednot solidarnosti in družabništva**Opis ukrepa**

Solidarnost in družabništvo omogočata razvoj socialne mreže, ki je za starejše še posebej pomembna. Spodbujanje teh vrednot v družbi je mogoče doseči s ciljanimi pristopi na različnih področjih, vključno s podporo organizacijam, ki te teme pokrivajo z izobraževanjem, ozaveščevalnimi kampanjami in informiranjem. Poskrbeti moramo za vključevanje tem, ki osmišljajo sobivanje, poudarjajo medsebojno pomoč, medgeneracijsko sodelovanje in odgovornost do skupnosti v aktivnostih organizacij, katerih delo podpiramo (društva upokojencev in večgeneracijski center Hiša sožitja, Društvo Spominčica, Medgeneracijsko društvo Žarek, RIC – Univerza za starejše in večgeneracijski center Skupaj, Društvo za življenje brez nasilja, KORK ipd.). Te organizacije organizirajo različne individualne in skupinske aktivnosti: tečaje, delavnice, predavanja, svetovalnice, enkratne dogodke itd. Z občani in občankami se je potrebno še naprej in intenzivneje sistematično pogovarjati o demenci, o novih načinih skrbi za starejše in o vsem, kar se tiče življenja starejših. Nujno je vključevanje njihovega programa v Sistem skupnostnih storitev in vzpostavljeno mrežo krajevnih točk. Vzporedno lahko teče komunikacijska kampanja, ki ozavešča o tovrstnih aktivnostih in izpostavlja primere dobrih praks, kar lahko pripomore k širjenju pozitivnih zgledov in spodbuja posameznike k podobnim dejanjem.

Časovnica ukrepa

- december 2025: pripravljen letni komunikacijski načrt
- januar 2026–2035: letna potrditev in izvajanje komunikacijskega načrta

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Pripravljen komunikacijski načrt	0	1	1

Število celovitih informacij, podanih po komunikacijskih kanalih z največjim dosegom, na letni ravni	3	3	5
--	---	---	---

Odgovorni nosilec ukrepa
MONM

CILJ 7: Izboljšanje stopnje varnosti starejših

Ukrep 7.1: Vzpostavitev sistema zaupnikov in protokolov podpore ob nasilju nad starejšimi

Opis ukrepa

Vzpostavitev mreže zaupnikov in protokolov podpore ob nasilju nad starejšimi je pomemben korak za zaščito populacije, ki je pogosteje izpostavljena različnim oblikam nasilja. Sistem zaupnikov in jasni protokoli so lahko pomembni za preprečevanje nasilja, hitro prepoznavanje primerov zlorab ter nudenje potrebne podpore in zaščite. Zaupniki so usposobljene osebe, ki jim starejši lahko zaupajo in se nanje obrnejo v primeru kakršnekoli oblike nasilja ali zlorabe. To so lahko izbrane organizacije v lokalni skupnosti, ki so posebej usposobljene za prepoznavanje in reševanje težav, povezanih z nasiljem nad starejšimi. Zaupniki morajo znati prepoznati znake nasilja, nuditi prvo psihološko podporo, poznati zakonodajo glede zaščite starejših, postopke poročanja o zlorabah in se povezovati s pristojnimi organi. Dobrodošle so tudi veščine komuniciranja s starejšimi, ki so lahko prestrašeni ali ne želijo prijaviti nasilja. Protokoli morajo jasno opredeliti, kako starejši ali njihovi sorodniki, sosede in zaupniki prijavijo nasilje. To vključuje vzpostavitev anonimnih linij, spletnih obrazcev ali osebne stika z zaupnikom. Nujen je tudi razmislek o vzpostavitvi prostorskih pogojev za takojšen umik žrtve iz nevarnega okolja (npr. zagotavljanje varnega prostora ali začasne nastanitve).

Časovnica ukrepa

- december 2025: načrt mreže zaupnikov in opredelitev protokolov podpore
- 2026–35: vzpostavitev in promocija mreže zaupnikov

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. zaupnikov	0	2	4
Skupno št. interventnih nastanitev	0	1	2

Odgovorni nosilci ukrepa
CSD NM, MONM

Ukrep 7.2: Izvajanje programov za prometno varnost

Opis ukrepa

Izvajanje programov za prometno varnost starejših je ključnega pomena, saj starost prinaša fizične in kognitivne spremembe, ki lahko vplivajo na varnost starejših v prometu. Ti programi morajo biti prilagojeni posebnim potrebam starejših, ne glede na to, ali sodelujejo v prometu kot vozniki, pešci ali uporabniki javnega prevoza. Cilj programov je zmanjšanje tveganja za nesreče in spodbujanje varnega vedenja v prometu, da bi starejšim omogočili čim daljšo in varno mobilnost. Starejšim voznikom lahko pomagamo z organizacijo usposabljanj, s spodbujanjem uporabe javnega prevoza, razvojem enostavnih mobilnih aplikacij za starejše, preizkusom voznških sposobnosti, presejalnimi pregledi ipd.

Časovnica ukrepa

- September 2025: načrt programov
- oktober 2025–2035: izvajanje programov
- 2031: evalvacija in novelacija načrta
- 2035: evalvacija

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Št. izvedenih programov, na letni ravni	0	3 (letno)	5 (letno)
Št. vključenih starejših, na letni ravni	0	45 (letno)	75 (letno)

Odgovorni nosilec ukrepa

Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu (SPVCP)

CILJ 8: Aktivna celostna obravnava umirajočih in podpora njihovim bližnjim

Ukrep 8.1: Vzpostavitev prostorskih pogojev za izvajanje regionalne stacionarne paliativne oskrbe

Opis ukrepa

Glede na potrebe po razvoju paliativne oskrbe v državi, tudi MONM v zadnjih letih pospešeno preverja možnosti zagotovitve regijske stacionarne paliativne oskrbe oz. regijskega hospica. Projekt bi starejšim in kronično bolnim z neozdravljivo boleznijo, ki v procesu umiranja nimajo možnosti domače ali institucionalne nastanitve, omogočil celostno paliativno oskrbo z namestitvijo ter podporo njihovim svojcem. Paliativna oskrba ni ustrezna zgolj za bolnike z neozdravljivim stadijem bolezni, temveč je sestavni del zdravstvene oskrbe bolnikov s kroničnimi boleznimi srca, ožilja, pljuč, nevrološkimi obolenji in starostnikov z geriatričnimi sindromi. Trenutno SB NM pripravlja oddelek oziroma pet postelj za paliativno oskrbo v prostorih stavbe Internega oddelka, ki je v prenovi. Prav tako je v okviru projekta Integrirana mreža paliativne oskrbe z namenom zagotavljanja celovite paliativne oskrbe bolnika zaživel mobilni paliativni tim. Zelo aktiven je območni odbor Slovenskega društva Hospic. Ker so potrebe po stacionarni paliativni oskrbi velike (trenutno na območju države deluje en center, po mnenju Razširjenega strokovnega kolegija za paliativno oskrbo na Ministrstvu za zdravje pa bi potrebovali vsaj štiri), je MONM v fazi identifikacije ustrezne lokacije in upravljavca ter

iskanja virov financiranja za investicijo in izvajanje dejavnosti. Pri tem bo nujno opozarjati državo na sistemsko ureditev paliativne oskrbe na primarni, sekundarni in terciarni ravni zdravstvene dejavnosti.

Časovnica ukrepa

- julij 2025: pripravljen načrt za vzpostavitev regijskega hospica
- avgust 2025–2027: aktivnosti za vzpostavitev regijskega hospica

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Vzpostavitev regijskega hospica	0	1	1

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

DRUŽBENO UDEJSTVOVANJE, IZOBRAŽEVANJE IN DELO

Družbeno udejstvovanje, izobraževanje in delo starejših so elementi aktivnega staranja, ki prispevajo k boljši kakovosti življenja ter večji vključenosti starejših v družbo. Spodbujanje teh aktivnosti pomaga zmanjševati osamljenost, izboljšuje duševno in telesno zdravje ter krepi občutek pripadnosti in smiselnosti življenja. Starejši se pogosto vključujejo v prostovoljske dejavnosti, kjer prispevajo svoje znanje in izkušnje. To krepi njihove socialne stike in jih ohranja aktivne. Udeležba v različnih skupinah, kot so kulturna društva, športna društva ali medgeneracijski centri, jim omogoča, da ostanejo povezani s širšo skupnostjo. Starejši lahko pridobivajo nova znanja tudi prek univerz za tretje življenjsko obdobje, tečajev ali drugih izobraževalnih aktivnosti, s čimer ohranjajo kognitivne funkcije in se prilagajajo sodobnim tehnologijam. Mnogo starejših se odloči za nadaljevanje dela po upokojitvi, bodisi s krajšim delovnim časom ali na prostovoljski osnovi, kar lahko izboljša njihov finančni položaj in krepi njihov občutek prispevanja k družbi. Spodbujanje družbenega udejstvovanja, izobraževanja in dela starejših z zagotavljanjem zadostnih priložnosti je zato pomembno za njihovo vključenost, ohranjanje zdravja in dobrega počutja.

CILJ 9: Podaljšanje aktivne vključenosti v družbo

Ukrep 9.1: Spodbuda javnim in nevladnim organizacijam za vključevanje občasnega dela upokojencev

Opis ukrepa

Sodelovanje z upokojenci je, glede na pomanjkanje delovne sile v določenih sektorjih in željo upokojencev po aktivni starosti, vedno bolj aktualna tema. Tudi MONM zato v zadnjih letih vse več sodeluje z upokojenci (brezplačni prevozi starejših Rudi, brezplačen prevoz po mestnem jedru Leon, javne sanitarije, prevoz šolskih otrok), v obliki pogodbenega ali prostovoljnega dela. Upokojenci imajo tako omogočen dodaten vir dohodka (v primeru pogodbe), ostajajo aktivno prisotni v družbi in ohranjajo aktiven življenjski slog, mentalno stimulacijo in socialne stike, prispevajo k prenosu znanj in izkušenj na mlajše generacije, hkrati pa nudijo vir dodatne delovne sile. Sodelovanje z upokojenci se je izkazalo kot primer izjemno dobre prakse, ki jo želimo v prihodnjih letih prenesti tudi na druge javne in nevladne organizacije.

Časovnica ukrepa

- avgust 2025: načrt izvedbe aktivnosti za vključevanje občasnega dela upokojencev v širšem občinskem javnem sektorju
- december 2025–2035: izvajanje aktivnosti za spodbujanje vključevanja občasnega dela
- december 2030: evalvacija in novelacija izvajanja aktivnosti
- december 2035: evalvacija izvajanja aktivnosti

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. vključenih starejših	10	30	60

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

Ukrep 9.2: Promocija prostovoljnega dela posameznikov in krepitev vključevanja starejših v prostovoljske organizacije

Opis ukrepa

Starejši imajo številne izkušnje, znanje in veščine, ki so lahko koristni za širšo skupnost, hkrati pa jim prostovoljstvo omogoča, da ostanejo aktivni, povezani in družbeno vključeni. Obenem njihovo prostovoljsko delo omogoča delovanje številnih organizacij ter zapolnjuje vrzeli v oskrbi starejših v smislu družabništva in pomoči pri osnovnih vsakodnevnih opravilih. V MONM v okviru različnih organizacij deluje veliko število starejših prostovoljcev, ki presegajo tradicionalna vprašanja, povezana s starostjo, kot je podpora šibkim ali bolnim starejšim ljudem. Številne organizacije sicer poročajo o upadanju števila prostovoljcev, tudi med starejšimi, zato je na tem področju še bolj nujno proaktivno delovanje in sodelovanje vseh deležnikov. V okviru ukrepa si bomo s pridobivanjem novih prostovoljcev prizadevali predvsem za ohranjanje skupnega števila prostovoljcev, ki so na območju naše občine že sedaj relativno številčni in zelo aktivni. Pridobivanje starejših ljudi za vlogo prostovoljcev zahteva nekaj truda in kombinacij različnih pristopov, kot so celoviti pristopi komunikacije in ozaveščanja, izražanje spoštovanja in priznanja (podeljevanje priznanj, informiranje prek komunikacijskih kanalov, kosilo z županom ipd.) ter nagrajevanje.

Časovnica ukrepa

- december 2025: izdelan akcijski načrt ukrepov
- 2026–2035: izvajanje aktivnosti
- januar 2030: evalvacija in novelacija aktivnosti
- januar 2035: evalvacija aktivnosti

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Skupno št. starejših prostovoljcev	500	550	600

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

Ukrep 9.3: Dvig stopnje digitalne pismenosti starejših

Opis ukrepa

V prihodnjih letih pričakujemo naraščajočo digitalizacijo v vseh delovnih procesih in v komuniciranju ter življenju ljudi. Gre za nove, napredne informacijske in komunikacijske tehnologije, umetno inteligenco in robotiko. Zaradi hitrega razvoja tehnologije je digitalna pismenost postala nujna veščina, ki bo tudi starejšim omogočila, da ohranijo neodvisnost, povezanost in kakovost življenja ter polno sodelovanje v sodobni družbi. Prek interneta imajo hitrejši dostop do različnih storitev, kot so spletno bančništvo, rezervacije in nakupi, ohranjanja socialnih stikov, kar pomaga pri preprečevanju osamljenosti in socialne izolacije, dostop do izobraževalnih vsebin, spletnih tečajev, kulturnih dogodkov, knjig in filmov, boljši dostop do zdravstvenih storitev ipd. Načrtovana je organizacija delavnic, prilagojenih starejšim, ki jih učijo osnovnih veščin, kot so uporaba interneta, e-pošte, socialnih omrežij in osnovnih digitalnih orodij, prek Sistema skupnostnih storitev in mreže podpore po krajevnih skupnostih pa še vzpostavitev dostopa do interneta in osnovne digitalne opreme.

Časovnica ukrepa

- september 2025: pripravljen načrt aktivnosti in začetek izvajanja
- september 2026–2035: letna potrditev in izvajanje načrta

Kazalniki ukrepa

Kazalnik	Začetna vrednost	Vrednost 2030	Vrednost 2035
Število izvedenih delavnic, na letni ravni	10 (letno)	20 (letno)	30 (letno)
Število vključenih v delavnice, na letni ravni	60 (letno)	120 (letno)	180 (letno)
Št. različnih lokacij, kjer potekajo delavnice, na letni ravni	4 (letno)	13 (letno)	20 (letno)

Odgovorni nosilec ukrepa

RIC NM

CILJ 10: Aktivno zagovorništvo starejših v družbi

Ukrep 10.1: Vzpostavitev operativne koordinacije med relevantnimi deležniki za izboljšanje sodelovanja in skupnostni pristop na področju skrbi za starejše

Opis ukrepa

Pomembna naloga lokalne skupnosti je krepitev in povezovanje zmogljivosti tako vladnih kot nevladnih organizacij za boljši organizacijski razvoj in izvajanje javnih storitev. MONM bo kot koordinator in povezovalec relevantnih organizacij, ki delujejo na področju starejših ter ob zaznavanju konkretnih, pomanjkljivo naslovljenih potreb na terenu, v sodelovanju z ostalimi organizacijami ter reprezentativnimi združenji občin, periodično obveščala odgovorne na državni ravni in predlagala predloge in rešitve (dajanje pobud, mnenj, stališč, vprašanj ...).

Časovnica ukrepa

- 2025–2035: priprava pobud in pošiljanje pristojnim na državni ravni

Odgovorni nosilec ukrepa

MONM

7 URESNIČEVANJE IN SPREMLJANJE URESNIČEVANJA STRATEGIJE

Uresničevanje in spremljanje uresničevanja strategije je ključen korak pri zagotavljanju njene uspešnosti. Gre za proces, ki zahteva stalno prilagajanje, merjenje rezultatov, vključevanje deležnikov ter sprejemanje ustreznih odločitev na podlagi spremljanja doseženih ciljev. Po sprejetju strategije bo sledila mobilizacija vseh že identificiranih deležnikov za pripravo akcijskih načrtov posameznih ukrepov, s katerimi si obetamo doseči zastavljene cilje. Starejši oz. njihovi predstavniki bodo dobrodošli pri njihovem nadaljnjemu sooblikovanju in spremljanju, saj najbolje poznajo svoje potrebe. Za spremljanje napredka, organizacijsko podporo in izvedbeno pomoč in finančne vire za izvajanje ukrepov, bodisi z javnimi proračunskimi sredstvi, evropskimi skladi ali drugimi viri financiranja, je v največji meri zadolžena MONM. Kjer se ukrepi nanašajo na objavljanje javnih pozivov oz. razpisov, je pomembno, da so vanje vključeni kriteriji za spremljanje napredka identičnih tem, ki so zapisane v strategiji. Vodilo za vsakoletne razpise oz. pozive morajo biti cilji, opredeljeni v tem besedilu, saj nam za naslednjih deset let vsebina strategije pomeni usmeritev za doseganje napredka na področju starejših. Na podlagi zbranih podatkov se redno ocenjuje uspešnost posameznih ukrepov in njihova učinkovitost. Ocene morajo biti zato odprte z relevantnimi kazalniki (npr. število starejših, ki so vključeni v programe, št. izvedenih delavnic, dostopnost za uporabnike ipd.). Uresničevanje pripravljenih akcijskih načrtov bo spremljala izvedbena skupina, ki bo predlagala prilagoditve, spremembe in dopolnitve ukrepov in ciljev v času trajanja obdobja strategije. Izvajanje strategije bo najmanj enkrat letno obravnaval tudi občinski svet v sklopu poročanja o izvajanju občinskih strateških dokumentov. Na podlagi ugotovitev spremljanja in vrednotenja je treba strategijo redno prilagajati novim razmeram in potrebam starejših. Prilagajanje omogoča večjo odzivnost in učinkovitost, če se izkaže, da določeni ukrepi ne dosegajo pričakovanih rezultatov. Pomembno je, da se javnost redno obvešča o napredku pri izvajanju strategije. Transparentnost povečuje zaupanje in vključevanje starejših ter širše skupnosti v proces izvajanja.

8 VIRI IN LITERATURA

Kuhar, R., Sedmak, M. in Jurekovič I. (ur.). (2023). *Dolgoživa družba: posledice in izzivi*. Slovensko sociološko društvo.

Statistični urad Republike Slovenije [SURS]. (2024). *Prebivalstvo po starosti, Slovenija, polletno* [podatkovni portal SI-STAT]. Statistični urad Republike Slovenije. <http://pxweb.stat.si/>

Statistični urad Republike Slovenije [SURS]. (2024). *Prebivalstvo po starosti, občine, Slovenija, polletno* [podatkovni portal SI-STAT]. Statistični urad Republike Slovenije. <http://pxweb.stat.si/>

Priloga A: Gantogram ukrepov

[illegible]